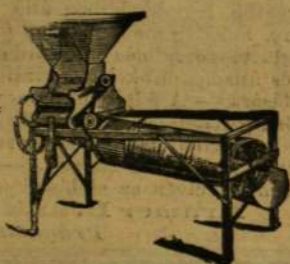

ROBEY és TÁRSAI

Budapest

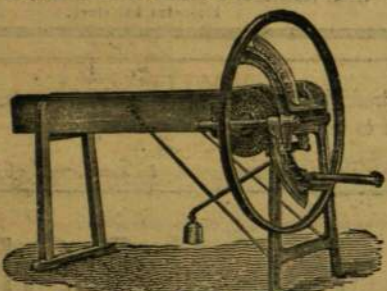

11101. út 1. szám

ajánlják kitűnő

konkolyválasztó, szóró- és szelelő-rostáikat, 2 lovas sorvető-gépeket, szórva vető-gépeket, szecska- és répa-vágókat,

és minden más, a gazdasági gép-szakmába vágó eszközöket,
melyekből nagy készletet tartanak

2. 78

Képes árjegyzékkel és bővebb tudósítással szívesen szolgálnak
Robey és társai.

Marha-tulajdonosoknak.

A korneuburgi marha-pornak a porosz király őfelsége istállóiban történt alkalmazásáról egyik elsőrendű berlini állatgyógyász-tekintély a következőleg nyilatkozik:

„Willisen, ő exellentijája, a porosz király őfelségének altábornoka és fő-lovasmestere, a Kwizda, korneuburgi gyógyszerész által föltalál, s beküldött marhaport azon megbízás-sal szolgáltatta át alulírottaknak, hogy az megvizsgáltván, kellő időben a királyi istállókban használatba hoztassék.

„Az elemző és prócsóvi vizsgálat kimutatta, hogy a kérdéses por oly gyógy-anyagokból van összedőlve, melyek közvetlen a nyírkedény-rendszer működésére izgatólag hatván, az étvágyat fokozzák és javítják, s a gyomor- és vastagbél emésztését elősegítik.

„A királyi istállóiban, két hónapnál tovább tartott kísérleti alkalmazása ezen hatást gyakorlatilag is bebizonyítja, s az említett por ép egy a használati utasításban felsorolt bajokban észlelhető s állatok által könnyen befogadott gyógyszer, valamint oly esetekben is kedvező hatásának mutatkozott, hol emésztéshány és helygörcsökre született vagy szerzett hajlamok voltak jelen.

„Ezeket alulírott tiszténel fogva bizonyíthatja s hivatalos pecsétjével is megerősítheti.
Berlin. Dr. Knauer K.,
az összes királyi főistállók főlovasmestere és elismert I. osztályú gyógyszerész.

1726
A cs. kir. szab. korneuburgi marhaport rakárjai léteznek: Pesten: TORÓK JÓZSEF gyógyszerész király-utca 7. sz., Thallmayer A. és társa, Halbauer testvérek, Stern és Schmid, Neruda, Kochmeister Frig., Topits J., Hoffmann J., Kania és Maklary. — Budán: az udvari gyógyszer-tárban, az »Angyalhoz« címzett gyógyszer-tárban. Magyarország majd minden városa és mezővárosában van rakhely, mi koronkint a legolvasottabb lapokban köztudomásra hozatik.

ÓVÁS. A csatlós elkerülése végett felkéretik mindenki, miszerint Kwizda F. J. üdítőnedvét, mely egyedül fűtetteit ki es. k. kiz. szabadalommal össze ne tévessze más hasonló nevezett készítményekkel. Továbbá sziveskedjék mindenki arra figyelni, hogy a korneuburgi marhaport minden feliratán alábbi nevalárasom vörös színben van lenyomatva s kötelezősé, ennek tartom köztudomásra hozni, hogy hamisítványok fordulnak elő, melyek teljesen hatástalanok, sőt kártékonyak lévén, ezekre különösen figyelmeztetek mindenkit.
1721
Ki védjegyem hamisítottját olyképp juttatja tudomásomra, hogy azt törvényes büntetés alá vonhatom: 500 forint terjedő jutalmat nyer tőlem.

1721
Ki védjegyem hamisítottját olyképp juttatja tudomásomra, hogy azt törvényes büntetés alá vonhatom: 500 forint terjedő jutalmat nyer tőlem.

Handwritten signature

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden könyvtárbanál kapható:

VIRÁGREGÉK.

Irta

TOMPA MIHÁLY.

Egy színnyomatu czimképpel.

Ára füzve igen díszesen kiállítva 2 ft 50 kr.

Kiss József
KÖLTEMÉNYEI.

Ára füzve 2 forint.

A MÁSOK PÉNZE.

Regény.

Irta

GABORIAU EMILE.

Franziából fordította

ZICHY CAMILLA.

Két kötetben.

I. kötet: Az élő fabábok.

II. kötet: Halászat a zavarosban.

Ára füzve 3 forint.

NAGY MIKLÓS.

Magyarország képekben.

Honismertető album.

400 hazai tárgy képpel díszítve.

Két rész egy kötetben. Ára kötve 6 frt.

A „Magyarország képekben” tartalmát képezik: I. Irodalmi vagy egyéb nevezetességű helységek, városok és egész vidékek jellemző leírása. II. Hazai népelet. E. Beszélések és rajzok a nép életéből; népviseletek, népszokások ismertetése. — III. A múlt és jelen időből hazánk legnevezetesebb férfainak arcképekkel díszített éle- és jellemrajza. — IV. Régi építmények, templomok, várromok, hajdankori emlékek, műtárgyak stb. leírásai.

A változatos tartalmú és díszesen kiállított könyv közel 100 negyedrétű ivre terjed, egy teljes hazai művészekről nyert képei, mint jobb iróink tollából eredt szövegével, bármely könyvtárnak s asztalnak méltó díszül szolgál.

A régi jó táblabirák.

Regény.

Irta

JÓKAI MÓR.

Harmadik díszkiadás.

Ára a három kötetnek 5 forint o. 6.

Dr. LENGIL FR. NYIR-BALZSAMA.

Már magában a növényi nedv, mely a nyírből, ha annak töréséből fűnik, folyik, ember-emlékezet óta mint a legkiválóbb szőlő-szer ismeretes; ha még a nedv a föltaláló utasítása szerint vegyi úton balzsammá készíttetik, majdnem csodás hatással működik.

Ha például azaz az arcz vagy egyéb bőr-részek este bekenetnek, már a következő regelen alig észre vehető pikkelyek válnak el a bőrtől, s az ezáltal vakítottan felérré és gyöngédde tétetik. Ezen balzsam elcsinálja az arcon tömött ráncokat és himű-belyeket, és annak ifjai arcz-szint ad; a bőrnek fehérséget, gyöngédséget, frisséget kölcsönöz; szepőt, májfoltokat, anyajegyet, az orr vörösségét, bőr-athkát és a bőr egyéb tisztátalanosságait a legrovidebb idő alatt eltávolítja. Egy koros ára, használati utasítással együtt 1 ft 50 kr., postán küldve 10 kr-al több. 1788-80

RAKTÁR: Pesten Török József gyógyszerésznél, király-utca 7. — Pozsonyban: Pisztory gyógyszerésznél, Mihálykapu.

Növeldei értesítés.

A szünidőt külföldön szándékozván tölteni, szerencsém van tudósítani a tisztelt szüleket, miszerint távollétemben, helyettesem Barzó József tanár úr — ki nálam 23 év óta működik — teljes tárgyismerettel adand felvilágosítást intézetem irányában tudakozó kérdéseikre; kész szívvel küldi meg, kívánatra, intézetem programját; pontosan kezemhez juttatja a hozzám Pestre címzett leveleket; s érvényesen teljesíti a belépő növendék előjegyzését és beírását.

Felveszek pedig elemi és gymnasiumi oktatásra, nem különben a real és gymnasiumi pályához előkészítés végett, 6—15 éves növendékeket rendszeren, időseket a körülmények szerint:

akár belátoók, akár bejárók, — akár úgymondott felkosztosok kívánnak lenni.

A tanítást szeptember 5-ik napján ezézőm kezdeni. Budapest, IV. ker. ezukor-utca 6. számú saját házamban.

Szönyi Pál,

2175 ki álli tanácsos, magánfővelde-tulajdonos.

KERTÉSZ és EISERT

Budapest, Dorottya-utca 2. színházterti szeglet, a t. ca. közönség figyelmébe ajánlják az egyedül náluk létező

D. Pótvétele szikviz-készítéshoz magánoknak legalkalmasabb valódí

párisi szikviz-készülékeinek

gyári föltaláló Magyarországi részre.

A szikviz, mint kellően tisztított, egészséges, alkalmas esztétikusan orvosiilag rendeléssel, mint alkalmas használatba jár.

Készülékeinket fő-éténye az, hogy láto vötre a minden egyes darabhoz mellékelv utasítást, bárki képes kitűnő, mindig friss, a gyárilag készültéssel tisztább és olcsóbb szikvizet készíttetni, azonkívül pedig pezsgőszobor, málnaszív, limonádé s egyéb trisszó italok előállításához is alkalmasak.

A készülékek ára: 2 4 6 8 10 mészelyes darabja frt 8.— 10.— 12.— 14.50 17.—

Kiváló minőségű szerek 1 font szikviz tartalommal és 17, font szikvizet tartalmazó csomagokban, csomagokhoz 2 forint szállítás.

Fránbeli megbízások utánvétel mellett Győrben engedélytetnek, ladácska és csomagolási díj a gép nagysága szerint 50—75 kr.

Együttel ajánljuk Berlin és Ancolhon legjobb gyárából származó, tisztátalanagánál fogva egészségételen ivóvizet tisztító és javító

vízszűrő készülékeinket,

melyek 2 ft 50 kr-től 25 frt-ig tartanak készíttiben. Ezeknek rajzokkal ellátott kimerítő árjegyzékét szívesen küldöztetünk.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4) megjelent és kapható:

Magyarország története

a legrégebb időkől korunkig.

Két kötet. — Ára füzve 1 frt.

WESSELÉNYI ANNA

sz. CSÁKY ISTVÁNNÉ (sz. 1584, † 1649)

életrajza és levelezése.

Irta Deák Farkas.

Ára füzve 2 forint

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI ÚJDONSÁGOK együtt: egész évre ... 12 frt, fél évre ... 6 * Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre ... 8 frt, fél évre ... 4 * Csupán a POLITIKAI ÚJDONSÁGOK: egész évre ... 6 frt, fél évre ... 3 *
34. szám. — 1876. Budapest, augusztus 20. XXIII. évfolyam.

DUGONICS ANDRÁS.

(1740—1818.)

SZEGED, népességre az ország második városa, magyarságra Debreczennel az első közt álló, hármias ünnepet ül e napokban; az ünnepek egymást követik, s a több napra szóló program alig akar kifogni az újabb meg újabb tételekből. S valóban érdekes ünnepek lesznek azok, midőn egyszerre szolgálnak az irodalom és történet, a művészet és zene, s az ipar és földművelés érdekeinek. Az országos dalár-ünnepély volt az első, mely még tavalyról a jelen évre Szegedre tüzetett vala ki. Zajos és harsány ünnepély szokott ez lenni akárhol is, mert a dal szárnyalása eget ver, s a hol egynehány száz nemzeti dalár összegyűjt, ott bizony csodálatos nem igen lepi meg a várost. De e zaj és ünnepek második, söt harmad-fontosságúvá vált, mikor vele egyidőre tüzetett ki nemcsak a Dugonics-szobor leleplezésének ünnepélye, hanem a nagyszerű ipar- és terménykiállítás megnyitása is, mely, úgy látszik, felül fog mulni minden, hazánkban eddig rendezett hasonló kiállítást, s hivatva lesz, ily szomorú években is tanúságot tenni, ha van, életrelvalóságunk felől, sirányokat jelölni ki anyagi érdekeink s termelő és alakító tehetségünk terén.

Minket azonban, e helyütt, a szegedi ünnepélyek azon része érdekel kiválólag, mely a Dugonics-szobor körül központosul, ki a magyar irodalom történetében oly kiváló helyet foglal el, emléket oly módon tiszteli meg, mely egyaránt méltó a megtisztelőhöz és a tisztelt tárgyhoz.

Dugonics a magyar nyelv és irodalom történetének egyik legnevezetesebb fordulópontján az első szerepek egyikét játszotta.

Irodalmunk újjászületésének évét 1772-re tesszük, a magyar nemes testörök s jelesen Bessenyei György fellépése idejére. Ettől számítva irodalmunk az új korszakot, melyet aztán 1825-től, a Kisfaludy, Vörösmarty, az „Auróra” korszakától kezdve a klasszikai kor követ.

Bessenyei György fellépése kétségkívül rendkívüli fontosságú volt; de nem ő és társai tüzték ki az igazi irányt, melyen iro-

DUGONICS SZOBRA.

dalmunk elérhető klasszicitását, s mely nálunk is, mint minden más irodalomban, nem lehetett más: mint a saját nemzeti irány, mely először a népiesből táplálkozott. Bessenyei és társai, részint a német elleni visszahatásból, részint valóban irodalmi izlésük által vezetett, midőn nemzeti irodalmat s pallórozott nyelvet nem találának készen, az akkor egész Európában uralkodó francia irodalmat vették példányul, annak izlését, szellemét, formáit igyekezének elsajátítani s átültetni. Másfelől Baróti Szabó, Révai és Rajnis, és utának Virág Benedek, a görög és római példányokon lelkesülve, s a klasszikai tanulmányokon táplálkozva, kikelték a modern izlés, a rimés formák és az új nyelvvalakok ellen s külön iskolát alapítának, melynek nagyon biztos talaja volt az iskolai nevelésben részesült miveltebb osztálynál, de még kevésbé volt nemzeti, mint a francia iskola. Így két irodalmi iskola alakult, csaknem egyszerre, ellentétes egymással s mégis egyik sem nemzeti. Első tekintetre különösnek látszó, bár igazában természetes fejlemény; mert, mint Toldy kifejti, „bármilyen közel fekszik minden költő előtt önnön népe, ennek saját múltját, történetét s költészetét: mégis midőn a költészet önálló irodalmi foglalkozás lesz, rendszerint más, már virágzó irodalmak szolgálnak példányul, és csak akkor bontakozik ki ez új irodalom az idegen tekintélyek uralma alól, ha már azok körét megfutotta a nélkül, hogy a zélt, mely mindenkor csak egy önálló, a nemzet saját érzéseit saját formákban viszatükröző költészet előteremtése, elérte volna. Ez a kibontakozás eleinte öntudatlan, inkább ösztönzerű szokott lenni, és csak később, mikor a különböző kísérletek sikerei teljes tájékozást engednek, válik nemzeti, eszmélt és célzatos tárgyává az írói s kivált költői iparkodásoknak.“

Ezt az utat követte a mi költészetünk is, újjászületése korában. A francia iskola teljes virágzásban állott; a klasszikai is fényes jövődől zalogait bírta már, és csak ekkor állottak elő a népiesek, folytatva eleinte a régebbi magyar irodalom formáit és módját, míg végre közvetlenül a népi elemeket vévén fel költészetükbe, azt megifjították, egyszersmind új kiterjedést adtak annak, s új formákkal és új tárgyakkal gazdagították.

„Első, — folytatja Toldy, — ki ily irányban lépett fel, Dugonics András volt.“ S ezzel meg van jelölve e névnek nem közönséges irodalomtörténeti fontossága. Eltekintve munkái becstől: Dugonics szereplése, irányánál fogva fontos. Míg a francia iskola folytatóját Kazinczyban, szélesebb körbe, egy egész új irodalomra látjuk kihatni; míg a klasszikai iskola Berzsenyiben és Kőleseyben tetőz s aztán elhallgat, mert Vörösmarty is, a klasszikai formáktól (melyek alatt különben romantikai és nemzeti tartalmat nyújtott) a modern formákhoz tér át s köztök a nemzetit, sőt a népiest is előszeregettel mivel: — addig Dugonics irányát szakadatlanul látjuk folytatni, közvetlen utódaiban, Csokonayban és Kisfaludy Sándorban, majd Kisfaludy Károlyban és társain át, egészen Petőfi-, Tompa-, Arany- és Jókai-ig, tehát a népies alapokon nyugvó nemzeti irodalom legteljes virágzása koráig.

Ha azért Dugonics munkáit, melyeket

korában épen annyira olvastak, mint ma a Jókaiéit (melyekkel egyébiránt a legtöbb rokonságban is állanak) ma már senki sem olvassa is: az ő érdeme, mint pályatörő, halhatatlan, s elfeledve vagy félreismerve csak akkor lehetne, ha irodalmunkban ismét új — még pedig elvileg új — irány kezdődne, a mi pedig alig lehet.

Szeged valja magának, büszkén, Dugonicsot. Itt született 1740-ben, s itt járta iskoláit; nemcsak bölcsője ringott itt, szelleme is itt fejlődött s vette magába azt a magyaros irányt és jellemet, melytől soha sem távozott el, melyet munkáiban — egészen az idegen nyelvű nemzetségek gyűlöletes kicsinyléseig, sőt a nyelvjárás és kiejtés tájasságáig, mindvégig megtartott. Korán a piarista szerzetbe lépve, Erdélyben Medgyesén kezdte tanári pályáját. „E klasszikus földön, — írja Toldy — a régi Dácia emlékezéseinek befolyása alatt, különös vonzalom ébredett benne a régiségek iránt; s eleinte ő is, mint minden papjaink azon időben, a klasszikai tanulmányokba mélyedve, első munkáinak a görög-római mondakörből vett tárgyakat“, mint Trója veszedelmét, Ulysszes történetét, s az Argonauták járását, először latinul dolgozta ki (később: „Gyapjas vitézei“-ben, magyarul is) — míg a két elsőt egyenesen a négy rimés Zrinyi-strófákban dolgozta. De az Erdélyben közösen forgó irodalmi s egyéb régiségek, a nemzeti fejedelmek korából fennmaradt emlékiratok stb. mind nagyobb érdeklődést költöttek benne a magyar történelem tanulmányozására, s ennek folytán a magyar történeti tárgyak irodalmi feldolgozása iránt. S ettől kezdve összes tehetségeit és irodalmi tevékenységét — mely pedig a legtermékenyebbek közül való volt, — a nemzeti történet és régiségek megismertetésére, kedveltetésére és népszerűsítésére fordította. Legnevezetesebb munkái ez irányban regényei, melyek közül az első: „Etelka“, Árpád és Zsolt korában játszik, s 1788-ban jelenik meg, rendkívüli hatást tett, ismételt kiadásokban mohón olvasgatott és szerzője hírnevét s népszerűségét egyszerre és állandóan megalapította. Kővették ezt az „Arany Pereczek“ (Bárcsai erdélyi fejedelmek korából), „Jolánka“ és „Cserei“ ismét az őstörténelemből, amaz Zsolt, ez Taksony korából. Munkái jellemzésénél ismét csak azt mondhatjuk róla, hogy ő a XVIII. század Jókaija volt.

„Nem tagadhatni“ — írja róla Toldy — „Dugonics nem közönséges költői tehetség volt. A feltalálásban gazdag; a lelki állapotok festésében széles és hatályos ecsettel él; de historiai felfogása nem emelkedve föl az elfogulatlan vizsgálódás eredményeihez: csinálta a történelmet, mint a geográfát, gazdag ismereteit kútfőkből folyvást hízeltget; ezáltal a hazafias érzést, a nemzeti büszke öntudatot hathatósan felélesztette és táplálta. Nyelve, akár a példabeszédek s népies szövegek gyakori beszédszerűsége, akár a kifejezőmódok választását s még az alkalmazott nyelvjárást — a szegedit — véve is, oly nagy jelentéssel

s hatással bírt az akkori olvasó közönségre, hogy Dugonicsot, új irodalmunkban e részben is a nemzeti irány első s leghatalmasabb ébresztőjének tekinthetjük.“

Regényei népszerűségét mutatja, hogy azokat előbb mások, aztán maga is, színre is átdolgozták s alkalmazták; de ő a drámban nem volt — és írói sajátosságainál fogva szintugy, mint emüforma akkori fejletlenségénél nálunk — nem is lehetett szerencsés. Szerencsésebb a történet népszerűsítésében. „A magyarok urodalmi“ és „Sziitta történetek“ című munkáiban, melyekben ugyanazt a nemzetit, szinte kizárólagos irányt követte, melyet regényeiben. — Sőt mint tanár is, a maga korában legalább, az első volt, a ki tantárgyát, a mennyiség-tant, magyarul nyelven adta, a „Tudákosság két könyve“ cím alatt, melyekhez utóbb a harmadik és negyedik is járult. S élte végzakában a nép példabeszédeit és közmondásait (melyeket munkáiban is oly bőven használt) gyűjtötte össze; az első jelentős gyűjtemény e részben, irodalmunkban; de melyet már csak holta után vett a közönség, egy buzgó szerzetes társa kezéből.

Igy hatott Dugonics, 78 évre terjedt életében, 1818-ban bekövetkezett haláláig, a nemzeti irány terjesztésére, az egyedül egészséges és valódi, az irodalmat teremtő és fenntartani s virágoztatni egyedül képes irányra. Méltó azért, hogy neve emlegetessék, mikor irányja teljes diadalra jutott s jogosultsága több kétségbe sem vonatik; méltó, hogy szülő városa, az ország tiszta magyar városai közt a legnagyobb, büszkén jeles fiára, szobrot állíttson neki — s hogy e szoborra az összes irodalom, s a nemzet maga tegye föl a koszorút!

— a —

A Dugonics-szobor

leleplezési ünnepélyén.

(Olvastott Szegeden, 1876. augusztus 19-kén.)

Mi raj zudúl, mi ár siet tolongva,
S hömpölyg alá s föl tériden, Szeged?
Megújul-e megint az ősi monda:
Hogy árnyak serge vív földet s eget?
Vagy félrevert harang, mint őji esendbe,
A városnak meg' új vesélyt jelent-e:
Hogy gát se' tartja már az új özönt,
Mely minden utczát, minden tért elönt!

Nem árnyak serge jó a Hadak-útján,
Vidám szelek hajtják in zászlait!
Nem vízőzön, a sik lapályt befutván,
De ünneplő sereg, vig nász van itt.
A szellemhősnek, a toll emberének
Zeng, égbe, szivbe hatva itt az ének:
Szeged s a hon ünneplő hí fiát,
S siet szobrát virággal fonní át.

Nem ünneplünk mi holtat; — mindig élő
Övez e koszorú, köszönt e dal.
A nyelv művésztét, a nyájas mesélőt
Fonjuk körül hálánk virágival.
Ki ezredévi múltat tett jelené:
Egy kurta század azt meg' elfeledné?
Ki hű — s magyar volt, mikor kevesen:
Hazám, feledni tudnád? Sohasem!

Mert a mikor, megtörve hosszú harczon,
Nyomot békében, félholtól valánk,
Béniult a kar, esügdétség szivben, arczon:
Egyszerre folesapott a régi láng;
Egy szó néhány nemesb szívet megrezzent,
Kiáltva: „Csak nyelvben él a nemzet.
A nélkül elhal, elvész nyomtalan —
S más népek árja rajta átrohan!“

Míg nagyjainknak fényes udvarában
Szóban, ruhában német a divat:
Koldus-lányként állt az út sarában
Nyelveink, pírulva rongyai miatt.
Ti voltatok, bátor, nemes leventék,
Kik szegényéből s rongyiból kivették
S riággaták nyugat legszebb díszét?
Hogy lássa minden: mily kecses, mi szép!

De idegen volt az új ruha rajta,
Nem bírt mozogni benne könnyedén;
Tanult s feszes volt minden fordulatja,
Érzelve hő bár, szóban oly szegény;
A hangja selyp; arczán a rózsza: festve;
Nem a tüzről-pattant magyar menyecske,
Nem a piros-poizgás alföldi lány,
Mely „rózsafán nyit, pünkösöd hajnalán.“

Meg más, a kít lezbósi lant hevte?
S Virgíl s Horácznak édes dallami:
Áldozatát a Kháriszoknak vitte
S tudósoknak kívánt csak dallani;
Megnyerte tapsaik'... De nines-e, vajjon,
A nemzetnek, a népnek a ki dalljon,
S magyar levén érzése, hangjai,
Magyar szívekhez tudjon szólani?

Az új ösvényen* az első Te voltál,
Szeged szülötte, jámbor Dugonics!
A magyar néphez magyarul Te szóltál.
Egykép: mutattass bár, avagy taníts.
„Tudákosság könyve“ — mint „Etelkéd“¹,
Az igaz utat egyenest meglelték,
Hogy minden értse és érezze, mit
Költő s tudós enyvel avagy tanít.

A nép szülötte: annak ősi nyelvén
Tudál, erőltetetlen, szóli Te.
Példáit, közmondásit' megfigyelve,
Mikben a múlt szokása élt s hite.
A magyar érzés szenvedélye, lángja,
— Hisz' akkor is csak úgy érzett a lányka! —
A férfi szó s a női könny, a mint
Eseted festé, olyan vala mind!

S föltüntek Árpád és Zsolt dalái*,
És Bárcsai fejedelmi udvara.
Bennök a múlt látszék jelenre válni
S közénk leszállt az őskő fénykora.
Igy száll a földre fénye csillagoknak,
Mig estenden pásztortüzként lobognak,
Világossá teszik az éjszakát
S tegnapi holnapra ragyognak át.

Te is egyszerre múlt- s jövőnek éltél,
Hunyó dicsőség kelő csillaga!
A nemzedékek ősről regéltél,
Kezed romokból palotát raka.
Lélekbe' láttad már, a mint ohajtid,
Nagynak megint, mint egykor vala, fajtád,
És városod', hol fúrte néped él,
Viskóiból a mint új fényre kél.

Ez szült, növelt, e város, mely tebenned
Igy tiszteli meg im ma önmagát!
Méltó is, oh nép s város, ünnepelned,
Mely Dugonics bölcsőjét ringatád.
Te adtad őt a honnak! Most az ország
Tekint feléd, jó im tolongva hozzád,
Meglátni, hogy — leküzdve vérszeket,
A gyilkos árt — hogy ünnepel Szeged.

Négy szél felől, tüsszögye és rohogva
Jő a vasút, és rajt' ezernyi nép.
Ezernyi hang riad, harsány dalokba',
Verdes fűn a magas ég színét.
Ezernyi kéz nyúl, hogy öledbe hintsek
A szorgalom s ipar megannyi kincsét.
Tért, tornoyt, erkélyt, száz zászló lép el,
Hirdetve mind: Szegéd hogy' ünnepel!

* A nemes testőrök, Bessenyei és társai. — * A francia iskola (ugyanők). — * A klasszikai iskola. — * A népies iskola. — * Így nevezte mennyiség-tani kézikönyvét, utánaóvva s tudomány görög elnevezését. *Mathesia* is annyit jelent, mint: tudomány. — * *Etelka*: első és legkedveltebb regénye. — * Melyeket nem csak bőven használt munkáiban, hanem gyűjtemény is rendezett belőlök, mely azonban csak halála után jelent meg. — * *Etelkában* és *Jolánkában*. — * Az Arany pereczekben.

Oh legyen is még ünnepe a világon,
Habár utolszor, egyszer legalább!
Lássuk ragyogni, tul vérszen s vítkön,
Szivárvány-színben Buda ó falát!
S a merre útját, áldást hozva, járja
A kék Duna s a szöke Tisza árja;
A nép a rónán s Kárpát völgyiben,
Boldog, hatalmas és magyar legyen!
Szász Károly.

Foemina, foemina; punctum!!!

(Vége.)

A rendőrbiztos nagyon gyanus szemekkel méregetett, válaszzal, ugy lát-szék, nincs megelégedve. Visszavette a fényképet, s valami nagyon buta írónnal, melyet előbb szükségesnek tartott nyelvvel megnedvesíteni, némi rövid jegyzést tett zsebkönyvébe.

„Mióta lakik az ur itt?“
Megfeleltet rá.

„Csak ennyi idő óta? Bizonyosan tudja-e az ur? Ez már mindenestre változtat valamit az ügy állásán,“ tevő hozzá elmélkedve; azután körültekintett a szobában.

„Az az íróasztal uraságodé-e? az a kis szekrény is? meg az a bőrönd? Amaz uraságod hálószobája?“

Mind e kérdésekre igenlőleg feleltet.
„Uraságodon kívül van-e más lakó ezen az emeleten?“

„Ninesen.“
„Megbocsásson, de kutatási rendeletemet teljesedésbe kell vennem.“

„Tessék. Itt vannak kulcsaim. Nekem nines semmi eltitkolni valóm. Önnek teljes szabadságban áll megtenni a szükséges vizsgálatot. Én nagyon természetesen csak a birtokomban levő lakrésztől felelhetek; de Vajásdiné asszony, remélem, készséggel fog segídkezni a ház többi részei kikutatásában is.“

„Vajásdiné asszony? Róla nem sokat tudok.“

A rendőr kételkedve csóválta fejét, meg egyet — nyilván erőltetve — köhintett a markába. Ismét körültekintett a szobában.

„Nem ismerte-e történetesen azt az egynt, a ki uraságod előtt lakott e szobákban.“

„Ugy hiszem Bácskinak vagy ilyenformának hívták. Nem ismertem; tudommal soha se láttam.“

„Oh Bácskinak vagy ilyenformának hívták? De ön soha sem ismerte? Nem téved-e kérem?“

„Legkevésbé sem. Hanem Vajásdiné asszony bővebb felvilágosítást adhat felőle. Nekem legalább untig beszélt róla.“

„Beszélt-e? Így hát Vajásdiné asszonyt is ki kell kérdezem. Tán előlegesen figyelemzetnem kellett volna uraságodat, hogy a mit nekem mond, azt uraságod ellen felhasználhatják, mikor...“

„Ön úgy véli...“

„Magyarán megmondva önre gyanunk van. Ez bizony afféle bankócsinálási história. Régóta nyomozzuk, a nélkül hogy kellő utba igazodtunk volna. No, nem állítom, hogy elég adatunk volt az ön letartóztatására, s ösztínt beavallva, részemről nem hiszem, hogy uraságod közvetlenül bele volna elegendve. Megbocsájt nekem, ha kimondom, hogy önt nem tartom elég ügyesnek erre az üzletre. De tudni fogja

vagy meglehet nem fogja tudni, hogy a mult héten két darab hamis ötös és egy egyes került ki az ön kezei közül.“

„Az én kezeim közül?“
„Abba semmi kétség. A hamis bankjegyeket idáig nyomoztuk.“
Megvallom, nagyban meg valék zavarodva.

„Hogyan?“ mondék pillanatnyi gondolkodás után, „a közelebbi két hét alatt kisebb bankjegyet nem kaptam mástól mint...“

„Vajásdiné asszonytól — ugy van biz'a,“ szölt rémesen vigyorogva.

„Most már,“ folytatá, „ne terheltecsék átadni ama nagy szekrény kulcsát.“
„Nines nálam.“

„Gondoltam biz' azt. Látom már hányadán vagunk.“

„Kutassa ki ön mindenemet...“
„Kivéve ama nagy szekrényt. De én épen azt a nagy szekrényt akarom kikutatni s ki is fogom. Kérem a kulcsát!“

„Nines nálam,“ ismétlém.

„Ugy hát fel kell törnöm a zárt.“
„Talán Vajásdiné asszonynál lesz a kulcsa.“ Csengettem.

Vajásdiné abban a perczen megjelent. Nem lehetett messzi ajtómtól. Szokása szerint lihegett, de sapadt is volt, a mi pedig nem szokása.

„Ifju ur, abban a nagy szekrényben semmi sines,“ mondá Vajásdiné a rendőrnök.

„Semmi? Ugy hát könnyebben kikutathatom.“

„Csak az utolsó uraságnak van benne egyet-más...“

„Bácski urnak?“

„Páncsovai urnak.“ Mert, a mint ki-vehetém, Vajásdiné ekkor így ejtette ki előzőm nevét.

„Talán nagyon sietve hurczolkodott el?“

„Ugy biz'a, szegény feje. Táviratot kapott, hogy édes anyja haldoklik.“

„Kérem a kulcsát.“
„Nines nálam.“

„Nines önnél? kérem gondolja meg, mit mond. Hát aztán tudja-e, mi van abban a szekrényben?“

„Nem tudom. Az utolsó uraságnak gyorsan kelletvén elutaznia, kért, engedjem meg, hogy olyan holniját, a mit magával nem vihet, rakhassa abba a szekrénybe. Én természetesen megengedtem, s ő a kulcsát magával vitte. Jól esett nekem, hogy valamivel szolgálhattam neki, mert a széles föld kerekéségén különb uriembert...“

itt aztán bele kezdett és a csillagok fényét, dicsőségét mind rá rakta az én előzőmre.

„Hasonlít-e e kép valamit hozzá?“ kérdé a rendőr, előmutatván a fényképet.

„Szakasztott másza az ő gyönyörű pófájának.“

Az arczkép korántsem valamely szép férfinak, hanem inkább rútinak — sőt mondhatnám nagyon rútinak volt a képe. Egy nagyon közönséges pofa, bőséges kikent szakállal; amolyan izraelita jellegű pöffedt orr, vigyorgó, de baljóslatu száj, meredt kancsal szemek — bizonyosan tudom — hogy kancsal szemek. Ilyen volt az én előzőm! Bársony kabátban, csikos mellényben, mely felett egy drágaköves gyűrűn áthuzott selyem-nyakkendő lebegett. Vastagujjú idomtalan kezében egy szivar-véget — még pedig a fényképről

ítélve — szentül hiszem, hogy amolyan két-krajzáros közösügyes szivar-véget tartott.
„Akárhó ráismertem volna,“ mondta Vajadiné.
„Mostanság találkozott-e vele?“
„Nem rég. Ez előtt mintegy két héttel. Oly szives és udvarias volt; oly nagyon udvarias, hogy meglátogatott. Az utcaajtó-

„Ugy hiszem, hogy ezuttal csakugyan nyomában vagyunk,“ mondta a rendőr.
„Mi őt Smierer Benjámín neve alatt ismerjük. Nagy kópé, ritkítm pártját. A mi ezt a szekrényt illeti...“
Kinyitotta a nála levő álkulescesal.
A szekrényben egész bankóprés volt, minden hozzá tartozó kellékekkel.

radni; fáradtság az igaz nem nagy lesz, mert alant vár egy bérkocsi; addigtársam gondoskodni fog e szekrény tartalmáról.“
Ezzel az ablakhoz lépett, megnyitotta s egyet füttyentett; néhány perc múlva egy másik rendőr kopogtatott ajtómon, kivel az előbbi néhány bizalmas szót váltva, mi megindítottunk és menettünk le a

A WAGNER-SZÍNHÁZ BAYREUTHBAN.

A BAYREUTHI SZÍNHÁZ BELSEJE.

ban állottam s a tejhordót kellett volna kifizetnem, de a Nagysás úrtól kapott ötvenesen kívül egy kis krajczárom se volt. Páncsovai ur tüstént felváltotta. Jól esett a lelkemnek, hogy láthattam, mert olyan tetétől talpig derék uriembert...“
Ezzel megéredt a szokott diésérgetés végetlen özöne.

„No már semmi kétségem, hogy Smierer Béni volt a jó madár,“ mondta a rendőr.
„Hanem azt meg kell vallanom, rég járat maga után; de a korszó is addig járt a vizre, míg nyakaszakadt. Most azonban kénytelen vagyok uraságodat és az asszonyt arra a szivességre kérni, hogy velem együtt ne terheltesse a hivatalba fá-

lépesőzeten, az utcaajtóban ránk várakozó bérkocsi felé.

Szegény Vajadinének nem nagy szükség volt a megindításra, eléggé meg volt indulva egész a fuldokló zokogásig, melyet csak olykor szaggatott meg előzőmre szórt átkozódásai bőséges buzogása. Hogy e különben kellemetlen kocsiság, egy

rendőrrel a bakon, nekem még sem volt oly nagyon unalmas, azt kiki elgondolhatja, a kinek részébe jutott valaha hosszas becsméréltetés után némi elégtétel.

Ebben nekem pedig teljes részem volt, mert — egyik rokonom, egy miniszteri hivatalnok közbenjárására — Vajadiné asszony nekem köszönhette, hogy azon az éjen saját ágyában hálhatott. De ezután sem volt vége-hossza a megidéztetéseknek, kihallgatásoknak, s teljes okom volt azt hinni, hogy házi asszonyomnak többé soha se kerül ajkaira az én előzőm.

Van okom hinni, hogy a rendőrség előtt Smierer Benjámín, előttem pedig az én előzőm neve alatt ismert egyéniség utóvégre is horogra került s megtalálta, a mit nem keresett.

De abban a hitemben, hogy ezentul nyughatom az én előzőmtől, s az ő dicsérete nem fogja zavarni álmaimat, mint a The-mistoklesét zavarta a Miltiades dicsőségét hirdető emlékoszlop, nagyban csalódtam.

Az én Vajadiném eleinte elámult, megrémült, hátha őt is belekeverhetik abba a bűnténybe, a melyben az én meggyőződés szerint sem volt részes, s egy darabig úgy hallgatott mint a nyul a bokorban. De lassanként előbbi képtelen benyomásai

ujból erőt vettek rajta; ezek áramlata viszszerterelte szegény fejét az én előzőm felőli jó véleményére, én pedig lettem, a mi voltam azelőtt: nem méltó arra, hogy Smierer Benjámín uram sarui kötőjét meg-

mekkora igazságot foglal magában ez a három szó:

„Foemina, foemina; punctum!!!“

(Átdolgozás angolból.)

Belenyesi Gábor.

NYÁRY PÁL SIREMLEKE NYÁREGYHÁZÁN.

MÁRAMAROS-SZIGET PIACZA.

Nyáry Pál siremléke Nyáregyházán.

Az erős jellem mindenkor kiváló tisztelet tárgya volt minden jóra való népnél, akár a magán, akár a közéletben nyilatkozott. Annál szükségesebb, hogy a jók épen a mai korban a tisztelet és elismerés jeleivel adózzanak az oly jellem emlékének, minőnek Nyáry Pál a közügyekben, minden kísértések között is, rendíthetetlenül bizonyult. Pestmegye augusztus 19-én nem csupán megyei, hanem országos ünnepet ünnepel, melyben a jelenlevőkön kívül az ország sok távollevő fiának kegyeltes emléke is megjelenik. Mert Nyáry Pál élete nem csupán a megyéé volt, de az egész hazáé, s halála felett nem csak Pestmegye érezte fájdalmát, hanem mindnyájan.

De ha mindnyájan kegyeltes ragaszkodunk emlékéhez, kétszeresen érzi azt az a megye, a melynek oly hosszú ideig életét lelke volt, a melyet ő emelt fejpontjára. S hogy Pestmegye hálás tud lenni nagy fiához, hogy tudja mivel tartozik az országgal szemben is e nagy halottja emlékének: azt azon emlékek által bizonyította be, a melyeket Nyárynak emelt.

A megye lakosságának aldozatkészségéből gyűlt fillérekkel készült Nyáry Pálnak Than Mór által festett életnagyság arcképe, mely most a megye terméti díszíti Szechenyi István és Teleki László arcképei mellett, ugyanezen adományokból alakított a megye két alapítványt, melyek egyike a Nyáry Pál fíradózása által teremtett nyáregyházi iskola tanítójának, s másika ugyanazon iskola szegénysorsu tanulóinak nevelésére szolgál; s ugyancsak az összegből létesült az emlék, a melyet ma ad át kegyeltes ünnepélylyel a megye a nagy közönségnek.

Az emlék Gerenday Antal műve, s egy természetes szikladarabot ábrázol. E gondolat által Nyáry szilárd és egyszerű, nemes jellemének hódolt a megye. Tömör, kemény granitból készült, melyen nem fog az időjárás szeszélye és a viharok rombolása, mint nem fogtak Nyáry Pál lelkületen az idők viszontagságai s az élet viharjai.

A 11 láb magas emlékekkel jelölt sír, s illetőleg az azt magában foglaló sírkert nemrég még elhagyott s elhanyagolt terület volt; de a megye, a mely az egész terület birtokát megszerezte, ezt is átalakította és izléssel tervezett kertezési fog méltó keretet képezni az emlékekhez. Jelenleg azonban még ültetvényeken, fákon, gyepen stb. meglátszik, hogy a rendezés nem régi idők műve, s hogy a lefolyt évek szárazsága nem kedvezett a homokos talajba helyezett növényzetnek.

Az emlék átadását Dalmady Győző emlékszedése kíséri, ki ez alkalommal általános vonásokban az elhunytak hű és nagy gondtal összeállított életrajzát adja elő.

Legyen ez életrajz buzdító példa mindazok számára, a kik a nyilvános életben a közügyek terén szentelik munkásságukat a hazának.

— y — n.

Máramarosi képek.

I.

A magyar orvosok és természetvizsgálók ezidei gyűlésének színhelye Máramaros megye, melyet nem ritkán hallunk „Magyar Svájc” név alatt emlegetni. A mostani gyűlés a szokottnál nagyobb mértékben ide irányozza a közfigyelmet, melyet Máramaros különben is megérdemel a területen felhalmozott természeti kincsek: a sóbányák és ásványvizek sokasága s a regényes szép vidékek változatossága által. A „Vasárnapi Ujság” különböző alkalmakkor ismertette már e szép megye egyes vidékeit és városait; történelmi, természetrajzi és népismerető cikkek és tájleírások többször fordultak elő hasábjainkon Máramaros megyéről; de a mostani alkalommal sem hagyhatjuk figyelmen kívül a sóbányák és ásványvizek sokasága s a regényes szép vidékek változatossága által. A „Vasárnapi Ujság” különböző alkalmakkor ismertette már e szép megye egyes vidékeit és városait; történelmi, természetrajzi és népismerető cikkek és tájleírások többször fordultak elő hasábjainkon Máramaros megyéről; de a mostani alkalommal sem hagyhatjuk figyelmen kívül a sóbányák és ásványvizek sokasága s a regényes szép vidékek változatossága által. A „Vasárnapi Ujság” különböző alkalmakkor ismertette már e szép megye egyes vidékeit és városait; történelmi, természetrajzi és népismerető cikkek és tájleírások többször fordultak elő hasábjainkon Máramaros megyéről; de a mostani alkalommal sem hagyhatjuk figyelmen kívül a sóbányák és ásványvizek sokasága s a regényes szép vidékek változatossága által.

helyeket, melyeknek országos megismertetése épen egyik főcélja e vándorgyűléseknek.

Máramaros megye területe 177 négyzet mérföld. E tetemes területből a lapály, mely csaknem egészen a Tisza mentére szorított, csak 17 négyzet mérföld, a többi százhatvan négyzet mérföld hegyvidék. A mi a terület művelési felosztását illeti, szántóföldül 5 1/2 □ mérföldet, kaszálóul 17, legelőül 29 1/2 □ mérföldet használnak; az erdő 124 □ mérföldet tesz. A megyében vannak a gazdag sóbányák: a sugatagi, szlatinai és rónaszéki sóbányák, melyek egy pár millió mázsra sőt szolgáltathatnak évenként. A savanyú-víz források közül, melyeknek száma egy-két száza tehető, legnevezetesebbek a suliguti, szaplonezai, váncsfalusi, brébi, gyertyánligeti, vale-vinulj nevű vizek, melyek közül több országszerte ismeretes.

A megyének lakossága oroszokból, románokból és magyarokból áll, nem emlívte a nem nagy száma német helységeket (Német-Mokra, Királymező stb.). Az öt korona város lakossága: a Máramaros-Sziget, Viské, Huszté, Técső és Hosszmező tiszta magyar ajkú.

A természetvizsgálók főgyűlhelye s így a vándorgyűlésnek is kiinduló és központja Máramaros-Sziget városa lesz.

Képünk Máramaros-Szigetnek, a megye székvárosának esinos piacát mutatja be, melyet három izben pusztított el a roppant tűzvész. Ez a város legérdekesebb része, mely nagyobbára emeletes házakból áll. A katolikus templom magas tornya, mely a 1872-iki tűzvész alkalmával szintén a lángok martaléka lett, ismét fennáll, dacolva az idővel és elemekkel. Csinban, rendben, arányban sokat emelt a tűz a városban; piszkos házi elpusztultak s díszes épületek emelkedtek helyette. A kis nyomdán kívül, mely a rajunkon sarkán levő emeletes, úgynevezett „Nemesi” vendéglő mellett látható, alig van már felsőszintes ház Sziget főterén. Nevezetesebb épületei a városnak a kegyesrendiek épülete, a parochia, a kincstár sarokháza, az igazgatósági épület, a megye háza.

Máramaros-Sziget összes lakossága 9860 főből áll s a lakosok száma évről évre növekszik; a város területe 17,043 katasztrális hold. Kisebb számu oláh, orosz ajkú, izraelita, valamint egészen megmagyarosodott sváb lakóik kívül, a lakosság magyar, s részben katolikus, részben református vallásúak; evangélikusok csak igen kis számmal vannak.

Sziget elnevezését a város onnan nyerte, mivel északról a Róna vize határolja, a jobb oldalán folyó Tisza s a bal oldalán folyó Iza pedig határa végénél Kabola-Csárda alatt egyesül, s valóságos sziget képét nyújtja.

Ha az utas Hosszmező felől érkezik s a Tisza balpartjára tér, kellemeden túl el szeme előtt Máramaros-Sziget városa, mely tágas, kies völgyben fekszik s mindjárt az első tekintetre jó benyomást tesz a szemlélőre.

E korona-város királyi szabadalomlevele 1352-ben erősített meg Nagy Lajos király által. A város régiebb történetére hiányos és alig megbízható adatok vannak; ép úgy, mint a város közelében levő „Szalván” hegyiségre. E hegyre ugyanis sokan, többi közt Paulikoyics is, azt fogják rá, hogy nevét egyik Szolejman szultántól nyerte volna, a mi elég kétséges, habár hitelesebb magyarázó nem akad is.

Annai bizonyos, hogy a város a keresztény vallás behozatala után nem sokkal keletkezett; erre nézve sok tekintetben adalékokat szolgáltatott a református egyházközség birtokába jutott, de az 1859-iki tűzvész alkalmával szinte teljesen elpusztult templomnak ez alkalommal előtűnt falfréskjét, melyekről mind Henszlmann, mind Szilágyi István m. szigeti kollegiumi igazgató s tudós történetírónk tartottak az akadémiában értekezéseket. A ref. egyházból, az első tűz után, csak a falak maradtak meg, s ezeket kegyeltes emlékként akarják megőrizni, mert az újonnan épült templomtól ehhez csatolták hozzá. A torony és a templom az 1872. május 2-ikán támadt tűz alkalmával is sok kárt szenvedett. A templom góth stílyben van építve, de

* Váraly Gábor országgyűlési képviselőnek és Máramaros tekintélyes fiának, nemkülönbén Szilágyi István máramarosszigeti reform. kollegiumi igazgatójának, derék történetíróváruknak, mint a természetvizsgálók gyűlése elnökének és jegyzőjének arcképét nem szükséges az alkalommal újra bemutatnunk, mert ezek már megjelentek lapunk előbbi évfolyamaiban.

még jelentékeny összeg hiányzik, hogy egészen elkészülhessen.

Máramaros-Szigeten van a megyei törvényhatóság, királyi törvényszék, kincstári bányá-, erdő- és jószágigazgatóság, erdészeti, gazdasági és bányászati számvevőség, városi hatóság, adó- és tanfelügyelőség, kir. járásbíróság, ref. jogakadémia és lyceum, kegyesrendi algymnázium, két nönövelde (a szürke-nénéki és az „Erzsébet” leánynevelő-intézet), állami tanító-kepezde, több népiskola s néhány virágzó penzintézet. Mondhatjuk, hogy alig van az országban kisebb város, mely ily intelligenciával bírna. Pártolásban részesül itt színeszet, művészet, jótékony-egyesület. A társasélet kedélyes, vonzó. A társadalom mélye: az erőn felül való fényűzés nem kapott még lábra s a vasuti közlekedés sem típorta el a jó régi szokásokat: a magyar vendégszeretetét, melyről orvosaink és természetvizsgálóink, nemkülönbén az ez alkalommal Szigetre érkező vendégek meggyőződhetnek.

Máramaros-Sziget évről évre épül. A közel fekvő helységek: Falu-Szlatina és Kamara majdnem összeolvadtak már a várossal és pár év múlva bizonyára Szigethez fognak tartozni. A városban van három elég kényelmes vendéglő: a „Korona”, „Nemesi” és „Városi”; három kávéház, mely nagyobb városnak is becsületére válnék, két igen díszes fürdő-intézet, torna-helyiség, egy-két mulató-kert („Malom-kert”, „Pomóna”), esinos söröző és sörlézők.

A város élénk kereskedelemnek örvend, s ez biztosítja folytonos emelkedését. Különbös és tisztaságban — mint már felebb említettük — az utolsó tűzvész óta igen sokat nyert, hanem még nem felel meg teljesen a kívánalmaknak; e részben egyik főakadály az alföldön csak hírből ismert lengyel zsidóság, mely a Kárpátokon nagy számmal húzódik át ide is, s mely épen nem nagy barátja a csinnak és tisztaságnak. Megemlítjük itt még, hogy Szigetről Kamaráig, a kincstár éme sörakodójáig, 1873-ban 1000 méternyi hosszúságú iparvasutvonal épült, mely egy része a törvényileg engedélyezett sziget-szlatinai ipar vasutvonalnak. Végül nem hagyhatjuk említetlenül, hogy a gyakori tűzvészek óta, igen gyakorlott tűzoltó testülettel is rendelkezik a város, melyről ezzel a főbb elmondani valókát elmondtuk.

Sz. Ö. F.

A Wagner-színház Bayreuthban.

A kis bajor városból, melyben Wagner Rikárd, tisztelőinek aldozatkészsége segítségével, csodás esernyőket emelt muzsájának, néhány nap óta önzővel érkezik a jobbadára lelkesedéstől duzzadó tudósítók. Wagner tehát szerencsésen megérte a napokat, melyeken fejedelmek, nagyhirű zeneművészek, Európa minden részéről odasereglett Wagner-tisztelők s egy világrész sajtójának képviselői előtt színe hozhatta legnagyobb művét, a „Nibelungen” trilogiát.

A nélkül, hogy oda csatlakoznának azon két nagy tábor valamelyikéhez, melyekben wagnerianusok és anti-wagnerianusok néznek egymással farkasszemet: öröme adóznak hírlapírói kötelességünknek, midőn a „Vasárnapi Ujság” által bemutatott bayreuthi Wagner-színházról szólva, egy tagadhatlanul nagyszerű művészi eszme sikeres megtestesülését kell jelezniünk.

Wagner Rikárd egyéniségéhez s zenéjéhez bizonyára sok szó fér, melynek jogosultságát nehéz volna kétségbe vonni. Önámadó lénye s az a fensőbbégi hajlam, melylyel egyéniségét a zenevilág központjába állítja oly nap gyanánt, mely körül mindennek forognia kell: nem tesz rokonszenvenessé személyét széles körökben. Zeneje egy lángelme csodás szízüeménye, mely noha rendkívüli és nagyszerű minden tekintetben, nem csafolhatja meg a természetesség hiányának vádját. Azt hiszem, hogy egy szellemes honfiktára, Hejse Pál, legtalálékban jellemezte Wagner zenéjét, midőn így ír róla:

„Miben áll a Wagner-féle végtelen melódia titka? Hallgassák meg önök Mozartot, Gluckot s az olasz zeneszerzőket, s úgy fogják találni, hogy minden műveiknek kezdete, közepe és vége van — ép úgy, mint a közönséges szerelmi viszonyoknak. De reménytelen szerelmeim csak örökös vágy van, élvezet és melegeledés nélkül, mintha Wagner „Tristán és Izolda” című dalművét hallgatnók, öt óra hosszant tartó eped-

sével, vágyával, sovárgásával és sohajtozásával. Wagner nagyszerű sikerének titka ép abban rejlik, hogy örökös izgalomban tartja idegeinket zenéjével, mely nem ismer természetes megoldást, hanem végtelenségig nyújtja a falkopát melódiát. S ép úgy, mint zenéjében, dalnütöszövegei és szinpad aljai megválasztásánál is gondosan kerül el nagy művészt mindazt, a mi kézzelfogható, egyszerű s természetes... De ám vegyük például „Don Juan”-t. Nemde itt azonnal tudjuk minden alakról, mit kelljen rólok tartanunk. A parasztfőlkötől a főúrig, a falusi libáskától az előkelő hölgyig, mind olyan alak van dolgunk, kik esonból és husból állanak, s kiknek ereiben piros vér kering. De Wagner muzsájának dalműalkapait tiszszér láthatjuk egymás után, a nélkül, hogy ezen ó-germán istenek és istennőkkel, hattulyovagokkal, bolygó hollandiaiakkal és Tannhäuserrel meg tudnánk barátkozni.”

Midőn a mai német beszély-s regényírók egyik legkitűnőbbje mond ily véleményt Wagner Rikárd zenéjéről és dalműszövegeiről, akkor érthető, hogy Németországban kívül, hol még sokkal kevésbé érdeklődik a közönség a germán mythosz istenei, óriási, tünderei és törpeit iránt, kétszerte nehezebben barátkozik velük meg a színházlátogató közönség.

Azt hisszük azonban, hogy e pillanatban, midőn a hirneves zeneköltő legnagyobb műve került először előadásra, teljes feyverszűnetnek kell beállnia azon küzdelemben, mely „pro” és „contra” folyik a „jóvő zenéje” körül. Hadd seregezenek újra a zenekritikusok tollai, ha majd elhangzott az ünnepi előadás utolsó ütene is; most azonban szüneteljen a harc, s örüljön minden zenebarát a sikernek, mely Wagner legnagyobb törekvését koronázza, bayreuthi színházának megnyitása által.

Szívós kitartással esiggött Wagner Rikárd azon a merész eszmen, hogy külön színházat építtessen magának a „Nibelungen”-trilogia előadása számára. E dalmű rendkívüli terjedelme, cselekvényének phantasztikus színhelye, (maga az előjáték a Rajna-mederben, a föld melyében s a felhők fölött történik) s azon rendkívüli igények, melyekkel Wagner a szinpadí gépezeteket és díszleteket illetőleg állt elő: annyival szükségesebbé tettek külön színház építését, mentől kevesebb reménye lehetett a maestronak aziránt, hogy akadjon dalműszínház, mely elvállalja a fölötté költséges gépezetek és díszletek elkészítését.

E nagyszerű terv kivételétől nem riadt vissza Wagner erélye és művészi lelkesedése. Bizonyára szem előtt tartotta a derek költői biztatást:

„Ingenium viresque tuas cognosce, priusquam Incipias aliquid! Turpe est desistere coeptis.”

1863-ban pendítette meg először Wagner a színház építésének szükségességét, a Nibelungen-trilogia szövegének közrebevitására alkalmazta. Híveinek s a bajor királynak aldozatkészsége lehetővé tette a terv kivételét. Mindeztől alakult a Wagner-egyletet, melyek célul tűzték ki maguknak előteremteni a színház építéséhez szükséges tőkéket. Tenyleg, a Wagner által kívánt 300,000 taller begyűlt, noha a saját nem nagy rokonszennvel szolt ezen eredeti vállalkozásról.

1871-ben Wagner Bayreuthba utazott, hogy megzemlélje a bayreuthi örgrólok régi, de jó karban tartott s igen tágas kastélyát, melyet színházra átalakítani volt szándéka. Miután azonban az épület erre alkalmatlannak mutatkozott, Wagner elhatározta, hogy külön színházat fog építtetni a kis városban. A szükséges telket a hatóság ingyen becsatván rendelkezésére, a Maestro azonnal összekötöttebe helyezte magát Maestro Godofred hirneves építésszel, ki részben Wagner utasításai szerint építette föl a színházat.

Szépség és fény nem jellemzik a bayreuthi színházat, de hisz erre sem Wagner, sem Szemper nem voltak tekintettel, minthogy az építésnél ugyszólván kizárólag csak a czélszerűség igényei voltak irányadók, annyival inkább, mivel gazdálkodni kellett a pénzzel. Az épület nagyobb része, mely a tulajdonképeni szinpadot foglalja magában, aránytalanul magasnak emelkedik ki a nézőtér magába zárt épület fölött. Az előbbi magassága 114 láb, az utóbbié ellenben csak 70 láb. Ez az aránytalanság azonban szükségessé vált azon rendkívüli dimenziók

fyoltán, melyekkel a szinpad bir. Szélessége 45 láb, hossza ellenben 81. sőt a hátsó szinpad hosszaságával együtt 141 láb.

E terjedelmességnek megfelel a szinpad magassága is, mely igazán meglepő. A sülyesztő-helyiségek fenekétől kezdve egész a padlásig 154 lábnyi magas a szinpad, tehát magasabb akárhány vidéki város tornyánál. Brandt a darmstadti színház genális gépésze, remekelt a szinpadí gépezetek előállításában, ugyhogy e tekintetben páratlanul áll a bayreuthi színház. A szemlélő meglepő hűséggel előállított zord hegyvidékeket, felhőket, sűrű ködöt, folyammedret, nagy víztömegeket s egyéb rendkívüliégeket fog látni a szinpadon. A ködöt gőz segélyvel állítják elő, melyet tömérdek eső vezet a szinpadra.

Nevezetes a nézőtér sajátságos berendezése is. Egészen eredeti újítás az, hogy e színházban a zenekar oly mélyen van elhelyezve, hogy a közönség nem lát egyetlen zenést sem. A színházainkban szokásos páholyosoknak itt nyoma sincs. Helyükön magas talpazaton álló oszlopok emelkednek. A nézőtér, melynek csak ülőhelyek vannak, „Amphitheatrum”-szerűleg van berendezve, azaz egy széksor magasabban fekszik a másikkal. A nézőtér a szinpad széksorában keskenyebb, a háttér felé pedig szélesebb, ugyhogy míg az első széksorban csak 32 ülőhely van, addig az utolsó 54 helyet számlál. A nézőtér háttérében a három részre osztott tágas fejedelmi páholy, a fölött pedig a 200 ülőhelyyel bíró karzat van elhelyezve. Összesen 1344 személyre van hely a nézőtérben.

A „Nibelungen-trilogia” előadását kitűnő zenészek és énekesek közreműködése teszi lehetővé, kiket nem az anyagi haszon, hanem a Wagner iránti tisztelet vonzott Bayreuthba. Materna asszony, Lehmann Lilla és Mari, Lammer Minna, Hill, Reichenberg, Nimmann s Siehr urak stb. nemes művészi ambieziótól vezérelt közreműködése biztosítékul szolgált arra nézve, hogy a főbb szerepek jól lesznek betölve, s hogy Wagner művészi gárdája meg fogja állani helyét a bayreuthi nagy napok idején.

B—i N—r.

Némely természettudományi ismeretek hajdan.

(Vége.)

A chinali forrásokból azt tanuljuk, hogy az ország legrégebbi évkönyvei pontos csillagászati följegyzéseket tartalmaznak az üstökösök sorrendjére nézve. Időszámításunk előtt 613 esztendővel kezdődik s tart két szakaszban Krisztus után 1644-ig. E chinali észleletek alapján nyolce üstökös lehetett kiszámítani, s ezek a legrégebbiek, melyeknek pályáját ösmerjük, ugyanis a 240, 539, 565, 568, 574, 837, 1337 és 1385-dikek. A 837-diki üstökösnek, a mely Du Séjour szerint majdnem 500,000 mérföldre esett a földtől és „jámbor” Lajos francia királyt annyira megrémítette, hogy a fenyegető veszélyt zárda alapítása által hitte elkerülhetni, a chinali csillagászok tudományosan kísérték pályáját, melynek 60 fok hosszú csövája majd egyszerűnek, majd megoszlottnak látszott. Ók már ekkor ismerték azt a törvényt, melyet Európában csak a XVI. században tanítottak Fraacastoro és Appianus, hogy a naptól keletre az üstökösnek csövája mindig keletre, ellenben az attól nyugotra föltéző nyugotra irányul. A chinali megfigyelésekből Langier az elemek teljes hasonlósága alapján, a Halley-féle üstökösnek egy hetedik, 1378-diki megjelenését számított ki.

A csillaghullások és meteoritök legrégebbi ismeretét is a chinaliaknak köszönhetjük; azok már az indiai és chinali évkönyvekben időszámításunk előtt több ezer esztendővel nagy szerepet játszottak. Biot azokból 52-t gyűjtött össze. Két márciusi áramot különözetnek meg. Ugyanis a meteorhullások időszakait egymás mellé állítva, bizonyos szakaszságot tapasztalunk, mely szerint a polgári naptár bizonyos napjain újból visszatérnek. Mi ezen tényt csak 1832-ben s a reá következő években derítettük föl, midőn Humboldt a novemberi és Quletet az augusztusi vagy úgynevezett Lörincz-áramot földözte föl. Az első legrégebb följegyzés Krisztus előtt 687-ről van; a legrégebb meteorit-hullás Krisztus előtt 644-ről, tehát 176

esztendővel az egos-potamosi roppant meteor hullása előtt. Krisztus előtt 644-től Kr. után 333-ig 16 meteorit-hullás van följegyezve nálunk, míg a görögök és rómaiak ez időszak előtt csak négyet említenek.

China népétől, mely sajátságos merevségét egészen a legutóbbi időkig megőrizte, most már fordulunk Ninive romjaihoz. Háromezer esztendő vonult keresztül Assyria halmain, a viharok és szenvedélynek, a sötétségnek és fénynek háromezer esztendeje, s végre a sir ismét kiadja a maga halottait. Botta francia konzul által a negyvenes évek elején, Ninive környékén megkezdett ásások óta az assyr faragványok és föliratok gazdag kínesei kerültek napnyvra; roppant királyi paloták csarnokokkal, termekkel s tornácokkal, melyeken a tűz pusztításának nyomai láthatók, — kolosszalis, pompás faragványok, emberalakok, bikák, szárnyas oroszlánok, sphinxek, a napfényre jutásnál részben porrá zúvva, nagyszerű feldomborművek, ékírások. A domborművek részint roppant báványképek, részint az assyr királyok harcaival — melyek néha a csata kezdetétől a győzelmes hazatérésig lefolyt részleteket tartalmaznak, — számos ékírás-példányok, királyok fölfedezett levéliratai, agyag-hengerek s törvénytablák, toronyok, isten-jegyzékek, különböző bronz ódonságok: kulesok, kelyhek, harangok, stb., mind beláthatlan fontossággal bírnak a történetbúvár előtt, miután ugyanakkor a persna ékírás olvasását is siker konyarozta. Rawlinson Persiában, Lassen Bonuban egyidejűleg foglalkoztak a feladat megoldásával, s későbbi összehasonlítás alkalmával, a függetlenül elért eredmények csak egyetlen betűben tért el egymástól. A domborműveken s faragványokon a táveső teljes hiánya elárulta ősrégiségét, s az embert bámulat fojta el a kivétel ritka tökélyének láttára, p. o. hol még a zsidó hadifoglyok jellemző vonásai is kivehetők.

Ezen ásások alkalmával egy tárgyat találtak, mely bár a művészet egyéb maradványai mellett a kutató előtt kiesinynek s elvetendőnek tűnt föl, de emelke dacára még amazoknál is inkább megérdemelte a gondolkodó észlelő figyelmét. A kis tárgy egy hegyikristály-lencse volt. Az egész majdnem bilhetetlen. Lapjai közül az egyik a kristály természetes síklapja, a másik domborban köszörülve; határvonal nem teljesen képek, vastagsága egyenlőtlen. Gyütávola 4 1/2, angol hüvelyk. Sir Brewster Dávid, a nagy természettudós azt hiszi, hogy a lencsét valósággal láttani ezelőkor használták.

Igy hát a legrégebbi népek már ismerték volna a lencse nagyító képességét, mit ők az üveg feltalálása előtt átlátszó kövekkel készítették s talán feyverzett szemeiket még az égboltra is irányták. Sőt újabb időben a ninivei ásások alkalmával üveglencsét is találtak, melyek szintén a láttani ezelőkor használat mellett tanuszkodnak. Mert a chinaliak, indiaiak egyiptomiak Krisztus előtt egy pár ezer esztendővel értettek az üveglécsítés módját. Egyiptomban pedig oly emlékszbrotok s festményeket találtak, melyek munkálkodó üvegfúvókat ábrázolnak. A rajtok levő ékírás pedig oda mutat, hogy ezen művek Krisztus előtt több ezer esztendővel élt uralkodó alatt készültek. A chinaliak pedig az üvegből nemesak tükröket, harangokat, trombitákat készítettek, hanem természetes színre festett szőlőfűrtök s más alakok előállítására is használták.

Tény az, hogy az egyiptomiak, indok és a csillagvizsgáló chaldaeiak, nagyon, de nagyon régen gyűjtöttek csillagászati észleleteket s az égbolt érdekes pontjait nyomozták. A világváros Babylon bezárt pap osztályai megőrizték és szaporították a csillagászati ismeret ősrégi fényét. Belus pyramistemploma is a csillagok vizsgálására szolgált; onnét jelentették meg az éj óráit. Számatalan csillagász-iskola köszöni létét, ezen később feloszott papi osztályoknak; ily iskoláról s azok négy képviselőjéről Strabo is tesz említést. Számos és sok esztendőre szóló csillagászati észleletet, a holdmozgás osmeretét tanulják a görögök a chaldaeiaktól. Kallisthenes, Nagy Sándor korában élt görög bölcsező, Babylonból oly csillagászati búvárlatokat vitt magával Görögországba, melyek Porphyrius szerint Sándornak Babylonba bevonulása előtt 1903 esztendeig nyultak föl. A görögök állatkoriket valószínűleg a chaldaeiak „dodekametria”-jától kölcsönözték, s még az is bizonytalan — mondja

Humboldt, — mi illeti a chaldeiakat a legrégebbi Pythagoras-féle elméletekből az égből valódi mivoltára, a bolygók pályájára és Apollonidés Myndius szerint hosszas, szabályos pályájukon ismét visszatérő bolygókra nézve.

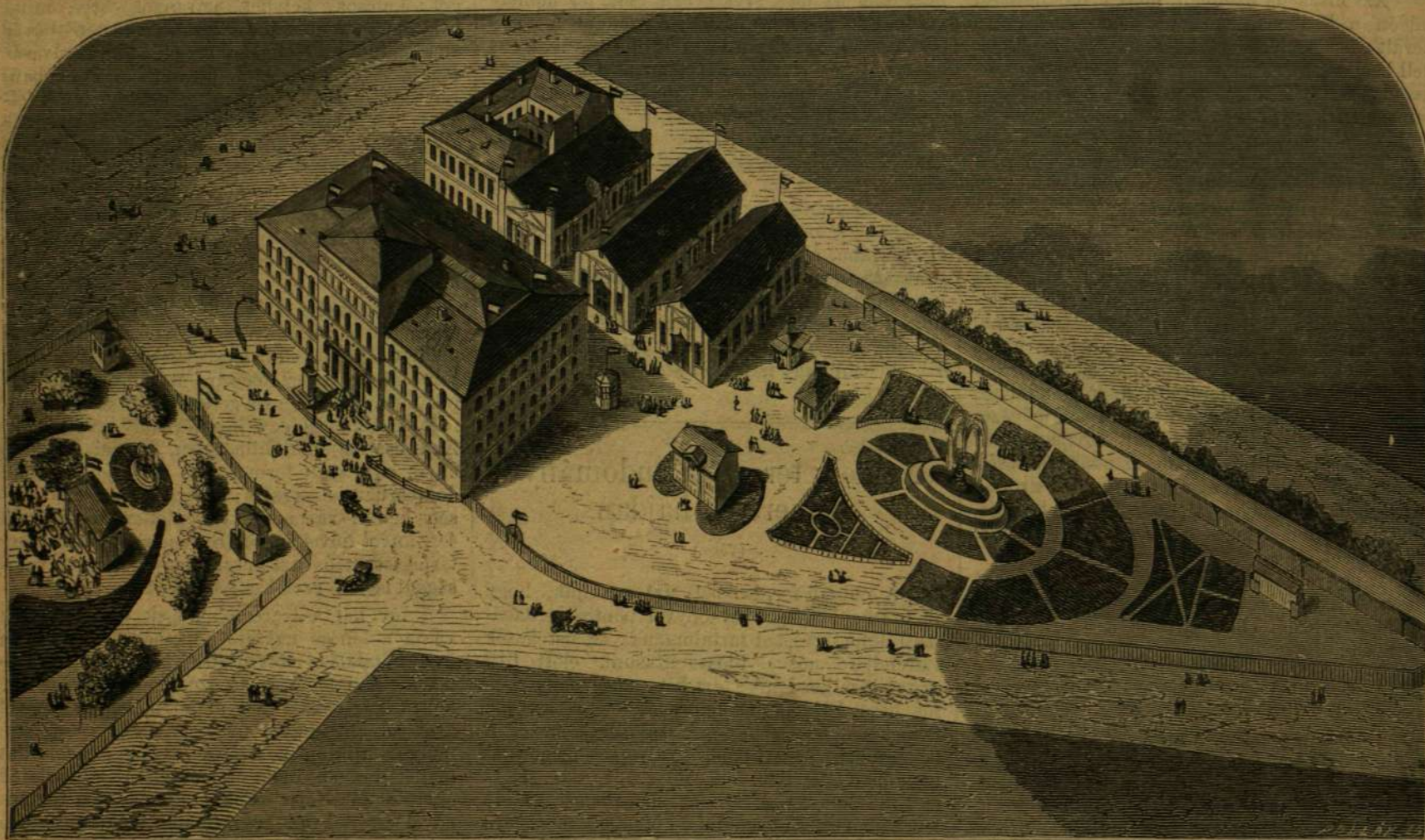
Görög írókból tudjuk, hogy a régiek előtt bizonyos nagytűz szerek nem valának ösmeretlenek. Aristophanes „Felső”-jében gyújtó kristályokról szól, — Seneca ösmeri az üregek, vizet telt üveggyölgök nagytűz erejét, — Plinius homoru smaragd-lencséről emlékezik, mi valószínűleg nem volt egyéb, mint zöldre festett üveg, s azon nézte Nero császár a harezjátékokat, pedig mint tudjuk, a homoru szemüveg rövidlátóknak való. Ily alakban azonban csillagászatra nem használhatták. Ellenben bizonyos, hogy már igen korán kürtökön keresztül, vagy mély kutakból vizsgálták a csillagokat, miknek segítségével azokat esthajnalon könnyebben és hamarabb fölismerték, mert így fényüknek hatálya a kisugárzás ereje által látszó nagyságuk növekedett, s a nagytűz a közelség benyomását idézve elő, az égből látásból megközelítette. Kleonés már azt jegyzi meg, hogy mély viztartókba a nap nagyobbak látszik, „a homályos és nyirkos levegő miatt.” De nem

nak (próbálnak) neveztek, mert rajta szokták a látót megpróbálni. Ezen közlepléterre vonatkozó meghatározás azonban változik a levegő tisztasága vagy homályossága szerint. Mindig találkoztak egyes rendkívül észleléstársaik, kik hatodik nagyságú kisebb csillagokat is fölismertek fegyverzetlen szemmel is. Hipparkus, az egész ókor legnagyobb észlelő csillagásza, ki először adott a görögöknek csillagászati táblákat és saját álló csillag-észleleteit a korábbi alexandriai csillagászkéival összehasonlítva, az éjnapgyen előhaladását fölfedezte, derült, holdtalan éjszakán a fiastyuk csoportban a hetedik csillagot, Celaeno-t jól fölismerte. Humboldt is említi egy 1837-ben Boroszlóban meghalt nagyságú csillagok) holdtalan éjszakán megkülönböztette, a melyek élesen körvonalozott pontoknak tűntek fel előtte, menten a gátoló kisugárzástól s esővaktól.

A fegyverzetlen látás korszakába esnek még: Kopernikus világrendszere, Tycho de Brahe nagyon tökéletes észleletei, sőt még a Kepler-féle törvények feltalálása is. Csak 1608-ra jut a távcső fölfedezése. Ezen esztendőben Lipershey János middelburgi szemüveg-készítő,

ket maga készítette, s a melyek magukban véve is legendák volnának, hogy nevét halhatatlanná tegyék. Első távcsövet 1774-ben, 36 éves korában hozta létre. De az általa készített több mint 400 távcső között különösen kettő van olyan, melyekhez az utókor a halhatatlan férfi nevét kötni szokta. Az egyik 20 láb hosszú volt s 6000-szeres nagyítással még használható lett; a másiknak nyílása 49/ hüvelyket tett s nagyítását 7000-szeresre lehetett fokozni annak tulterhelése nélkül. Egy másik óriási távcsövet Rosse lord készítetett 1842-ben. A tükör átmérője 6 angol lábot és a gyutávolság 50 lábot tett. A tükör térfogata 4071 □ angol hüvelyk, míg a Herschel-féle óriási távcsőnek térfogata csak 1811 □ hüvelyk, — így az elsőnél a tükörből kijövő világtömeg is kétszer olyan nagy mint az utóbbinál, már pedig mint tudjuk ez a körülmény föltételezi a távcsőnek a világűrbe behatolható képességét.

Az ember eszközöket talált ki, a természettől korlátozott látókörének bámulatos kiterjesztésére: de azért még ma is legelőkeltebb látóeszköz az egészséges szem, a mihez hasonlót sem a tudomány, sem a művészet nem képes előállítani. Sz. G.

A SZEGEDI KIÁLLÍTÁS HELYSISÉGEI MADÁRTÁVLABÓL.

való Aristoteles azon állítása, hogy a bányák mély torkából, a kemény üregéből, a csillagok még nappal is szembe tűnnek; Humboldt Amerikában és Szibériában tartózkodása alatt hasonlót sem maga nem észlelt, sem más efféle tapasztalt emberekkel nem találkozott.

A esővek használatának első nyomaival az arab csillagászkoknál találkozunk. Összekapcsolták azokat elmés mérőeszközökkel s vizsgálataiknak az által eddig nem ösmert pontosságát kölcsönözték. Ily bonyolult készülék állott a Hulagu által emelt csillagásztornyon Meraghaban. Természetesen az arabok csillagászati tevékenysége aránylag sokkal később időre esik, s így nem lehet eldönteni, mennyit köszönhetek a chaldeianoknak, az indoknak és az alexandriai iskolának. Ind bolygótáblákat még a 8. század végén fordítottak arab nyelvre Alphazari és Alkoeremi, s arab matematikusok vándoroltak Indiába a csillagászat tanulmányozása végett, kik aztán a tudományt több lényeges tekintetben magok is előre vitték.

A fegyverzetlen szem az égből csillagseregéből mennyit képes felölelni, a reczshártya különböző érzékenysége mellett, általában meg nem határozható. Humboldt egy ötödik nagyságú csillagot, Alcor-t említi, mit az arabok Saidak-

egy eszközt küldött Hollandia rendének, „melylyel messze lehetne látni.” S azt kérte, hogy találmányáért 30 esztendőre szóló szabadalmat, vagy évi nyugdíjat adományozzanak neki; de a rendek elég nagyellenkűek voltak tőle ugy az egyiket, mint a másikat magtagadni. Galilei értesülvén az új találmányról, maga is készített egyet 1609-ben s azt a velencei dogának s a tanácsuraknak ajánlta. Ugyanekkor pedig Jansson János és fia Zakariás, szintén middelburgi szemüveg-készítők, a nagytűz-üveg feltalálása által szerettek magoknak érdemet. E két megbecsülhetlen eszköz tehát nemzetalföldön látott napvilágot, de az olasz föld hozta meg azoknak első gyümölcseit. Ott alkalmazza a távcsövet csillagászati célokra Galilei s fölfedezte Jupiter bolygót, Saturnus gyűrűjét, Venus sarlóalakját s nem sokkal aztán a napfoltokat. A távcsővi látás tehát mindössze 267 esztendő. Galilei Jupiter bolygót kétszeres nagyítás mellett találta meg; különben sohasem használt 32-nél erősebbet. A távcsövet mérőeszközökkel összekapcsolni, 1634-ben Morin találmánya, s ő kezdte meg egyszerűsége a nappali csillagvizsgálást.

A csillagászat terén a legelső látáramlást fölfedezéseket Herchel Vilmos eszközölte, azon óriási távcsövek alkalmazása által, mely-

Egyveleg.

— **Fényképírás kelmére.** A napsugarakat már jó ideje iparkodnak a kelmányomás körül felhasználni: a kísérleteket siker követte s ritka szépségű nyomott mintákat tudnak velük előállítani. Savas chromsavas kalival áztatott szöveteket zárt szobában a zsuluhasadékaik áttörő napsugaraknak kitévén, az sajátosság szintől. Ha pedig harasztlevelet tartanak oda, ez tökéletesen rárajzolódik a szövetre. Az ily rajzzal ellátott szöveteket aztán tetés szerinti színre lehet festeni, a nélkül, hogy természeti rajzát elveszítené.

— **Helgoland szigete fogy.** Helgoland szigetének egy régi térképét alta ki a „Geological Magazine”. A térkép előtűnteti a sziget térfogatát három különböző időszakban. 800-ban a sziget 120 mérföld területű volt, 1300-ban 45 mérföld s 1639-ben csak 4 mfd. Azóta területe ismét megfogyott mintegy harmadnérfölddel. A szigetre majdnem mindig egy irányban hatolt be a tenger; az északioldali oldalán 30 mérfölddel sodort el, a délnyugati oldalon azonban csak egy mérfölddel.

Szegedi örömnepok.

Fővárosi tárcza.

„Les jours se suivent et ne se ressemblent pas.” „Az egymásra következő napok nem hasonlítanak egymáshoz.” Francia közmondás, a mely azonban általános igazságnak is jól beillik.

Biz ugy, törzsökös magyarok delibábos síkon elnyuló ősi fészke: vagy Szeged! Ha valamelyiknek széles ez ország városai közül, ugy neked van jogod elmondani az idén: „Az egymásra következő napok nem hasonlítanak egymáshoz.”

Néhány hónapja csupán, hogy ádáz küzdelmet vívtál létedért azzal a bösz ellenséggel, mely heteken át mosta alattad a talajt, teli fröcsesentve haragos hullámtájkáival esüggedelten fiaidat, kik a megdagadt Tisza víznyomása alatt rengő gátakon dulakodtak a töltésgerinczig csapódó folyamossal.

Összeszorult kebelled s elfojtott lélegzettel vártál lakosságod e csodás és borzalmas harez eredményét...

Oh, volt neked akkor is kiállításod, jó Szeged: a férfias bátorság és tetterő lélekemelő tényeidnek gazdag kiállítás! Ki ne emlékezne még reá?

Előtűnk látjuk még e kiállítás különös „iparcsikkait”: a hevenyében készült mentő-lámpákat és tutajokat, melyek utcaidon heverték, s a csodás „ezölőpépítményeket”, melyek ezer meg ezer karból állva, ingó töltéseidet védtek. S még füleinkben zug olykor e kiállítás rémes zenéje: a vihar bömbölése, a tengerré dagadt ár loccsanása s a vészlövészek dördülése!

Légy büszke erre a kiállításra, te nagy magyar város, mert a dicsőségből, mely beléle reád háramlik, senki másnak nem jut osztályrész. Az egészen és kizárólagosan a tied...

De örömré öröm! A szegedi vésznapok után szegedi örömnepok... Élvezd át azokat tulhabzó jó kedvvel, derék göczhelye az alföldi magyarságnak, te jogot szerzettél magadnak a tavaszi viharos napokban a mostani örömnepok élvezésére.

Ritka dolog valóban, hogy vidéki város három ünnepélyes és országos érdekű eseménynek egyidőben képezze színhelyét, mint jelenleg Szeged. És bizony először történik, hogy szent István napja körül a főváros nem érvényesítheti egész teljességében hagyományos vonzerejét, hanem megosztani kénytelen azt egy örvendetesen izmosodó vetélytársal.

De jól van ez így. Hadd lásson a vidék nagy magyar városai közül mindegyik, legalább egy évtizedben egyszer, országos mozgalmat s élénkséget falai között. Művelődési és nemzeti szempontok egyaránt kívánatosak teszik ezt. A fővárosnak nem szabad mindent összpontosítania magában, mert ha áll is az, hogy Budapest Magyarország szive, nem feledjük el, hogy e szíve vidékről ömlik a magyar vér.

Igen, igen! Az a magyar értelmiség, mely Budapestet lakja, s melyre, mint nemzetünk szellemi „tejszínére”, joggal vagy büszke a kutgemes pusztá kellő közepén lakó hazámia: ez a magyar értelmiség majdnem egytől-egyig ugy szakadt ide a vidékről. A két kezünk ujjain számlálhatnók elő azokat, kiknek bölcsője itt ringott a vénségtől megkopaszodott Gellérthegy határában. Budapest eddigelé csak fölötté szörványosan szaporította azon férfiak számát, kiket államiságunk, nemzetiségünk és művelődésünk előharczosaik gyanánt tisztelünk.

Valóban, nézz körül államférfiaink, tudósaink, kiváló költőink, íróink s művészeink sorában; azok között, kik tettel, szóval, tollal vagy akár vésővel s ecsettel hozzájárultak a nemzet

birnevének emeléséhez; mindazok között, kiknek alakja fenyelt vet a magyar népre: nézz körül közöttük, s ám ugy fogod találni, hogy majdnem kivétel nélkül a vidék ajándékozta őket a hazának s Budapestnek, melynek lakóivá váltak.

Tudom, hogy ez a körülmény vádat rejt magában Budapest ellen. A főváros eddigelé kevéssé volt csak magyaros, s még most sem eléggé az. Ha olyan magyar lett volna, a milyen Francia Páris, vagy a milyen angol London: bizonyára több bajnokot juttatott volna közéletünknek, irodalmunknak és művészetünknek. Mert bizony, ha nem lenne megírva, hogy „nomina sunt odiosa”, említhetnénk budapesti fiakat, a kik kétségbevonhatlan tehetségüket — Németszágnak szentelik.

Jól esik lelkednek a vigasz, hogy ezentul másképp lesz. A fiatal nemzedék, mely most nő föl Budapest hazafias szellemétől átlengett kitűnő tanodáiban, olyan magyar, hogy még jó Tancsics Mihály bátyánk se különb.

Balsorstól tépázott, bajoktól kergetett szegény aggyastyan!

Légy nyugodt, ha nem sikerül is megbizonyítanod, hogy már Ádám és Éva magyarul társalogtak egymással a paradicsomban. Neked elég érdemeid vannak arra, hogy nevedet elismeréssel említsd a hálsábbb utókor. Az nem fogja elfeledni, hogy még félig megvakultan is lelkesedéssel szolgáltad a magyarosodás ügyét, midőn kivonultál tanyát útni Soroksárra, hogy magyarokká gyurjad át a sváb fiukat.

Pestmegye hírbédett férfiai, a kikre, midőn a vármegyeház zöld asztalánál szónokoltak ékes körmondatokban, egy ország feszült figyelme fordult: mindenre ráérték gondot fordítani, csak arra nem, hogy megmagyarosítsák a megyéjük területén fekvő sváb falvakat.

Szomorú az uraim, — nagy politikuskok és híres szónokok! — hogy nem tudtátok magyart csinálni, teszem a budakeszi svábból, a ki noha néhány puskalövésnyire lakik csak Magyarország fővárosától, még az „adjon isten”-re sem tud magyarul felelni...

Ám mert minden a körül fordul meg nálunk, hogy mentől öntudatosabb, szívósabb s képzetesebb legyen a magyar — tekintünk oly örömmel a szegedi ünnepélyekre, melyek a magyar kulturai fejlődésének megnyugtató jelentekezései.

Az országos kiállításon kívül Szeged városa most az országos dalárünnepélynek s a Dugonics-szobor leleplezésének színhelye.

Három különböző esemény, melyeknek különböző jelentősége azonban szerencsésen forr egy nagyobb egészsébe.

Szeged kitett magáért. Ünnepi díszben fogadja a falai közé gyűlő vendégek ezreit, a kik — nem kételkedünk — a legkedvezőbb benyomást fogják magukkal vinni a tiszamenti nagy magyar városból.

Széles utcái, tágas terei, hosszan elnyúló Tiszapartja s lombos népkertje már visszhangzanak a kiállítók, a dalárok s az ország minden részéből odagyűlt látogatók zajától. Nagyvárosi mozgalom s élénkség uralkodik a központban: a palotaszéri épületektől szegélyezett Széchenyitér s mindenekelőtt a vele szomszédos kiállítási térségen, az egykori buzapiazcon, hol a főreáltanoda nagyszabású, izléses, háromemeletes palotája képezi a kiállítás főépületét, melyben most a magyarországi ipar válogatott ezikei s a hazai termények kiállítása vannak elhelyezve.

Mögötte s előtte egész sora emelkedik a hangyszorgalommal létrehozott kiállítási épületeknek.

Közvetlenül a főreáltanodai épület mögött három ideiglenes kiállítási csarnok vonja magára

figyelmet. Csinos, föllobogózt faépületek, melyek közül a Hoffer-féle házhoz támaszkodó a bányász és vasipar csarnoka, a középső a mezőgazdasági gépek s a gőzgépek kiállítási helyisége, a harmadik pedig az osztrák államvasutársulat pavilonja.

A csinosan parkozott és szökőkuttal ellátott kiállítási udvarban több apróbb épület van: köztük az „Alföldi Iparlap” pavillonja, bazár-épületek, czukrászat stb. A háttérben jelentékeny hosszúságban a mezőgazdasági eszközök s a kocsipár tárgyainak befogadására emelt épület nyúlik el.

Áthaladva a közbeeső utvonalon, jó Dugonics szobrát látod magad előtt, közvetlen a főreáltanoda imponáló homlokzatával szemben. Nemzeti irodalmunk ez uttóró bajnokának emlékszobra előtt emeld le fővedget hazámia. Bátoran teheted. Háromszoros tisztelgeted adóját rovod le vele. Mindenekelőtt annak magasztos szelleme iránt, kinek alakját és vonásait a szobor ábrázolja; aztán Szeged polgársága iránt, melynek hazafias áldozatkészsége tette lehetővé e mű elkészülését, végül a nagy magyar szobrász iránt, kinek kezéből kihanyatlott a mintázó agyag, mielőtt befejezhette volna művét. Igen, Izsó Miklós, a szobor genialis alkotója rég óta „csendes ember” már. Művét Huszár Adolf fiatal szobrászunk fejezte be, Izsó gypsz-mintája után.

Átellenben a kiállítás azon része van elhelyezve, mely előre láthatólag gyűlőhelyét fogja képezni a szép nemnek: a méhészeti pavillon s a virágkiállítás. Ezen udvar előterében vannak elhelyezve a szivartársók is.

A kiállítás épületeinek ezen egyszerű elsorolása is élénken sejteti már veled, hogy itt bővebben vagy a látóvalónak. Valóban, Szeged most oly érdekes hely, hogy a fővárosnak darab időre háttérbe kell szorulnia mellette. Nem irigyljük ezt a vonzerőt a derék magyar várostól, ellenkezőleg melegen óhajtjuk, hogy mentől gyakrabban érjen a mostaniakhoz hasonló ünnepélyes eseményeket.

Borostyáni Nándor.

A tügyártás.*

(A legrégebbi varrótól. A tü anyaga. A tü gyári előállítása. A tügyártás újabb módjai. A gombostűk és gyártásuk.)

Az őskor népeinek öltönyeik összeabdálására, összeférezésére valószínűleg a szabad természet nyújtotta a tüket, hiszen még mai napság is a csendestenger-környéki lakosok hegyes tövisekkel, az eszkimók halszállakkal, az afrikai négek árákkal szurják át kelméiket, állatbőröket, s a támadt likon utólag huzzák át fonalukat. A hajdankori kultúrnepök azonban már ismerték a mi értelmünk szerinti tüket: az új testamentomnak a teveről és tü fokáról mondott hasonlata eléggé bizonyítja ezt, ugyszintén a muzeumok, a melyekben az ott őrzött fibulák még arról is tanúságot tesznek, hogy a mi az alak szépségét illeti, nagyon elmaradtunk az ókor mögött.

A tükészítés európai ősi fészke: Németszágnak s itt különösen Nürnberg városa, a hol már 1370-ben létezett a tümiveszés ehé. Ezek, még az átverés vagy átfurás feltalálása előtt,

* Mutatványul a „Találmányok könyve”-ből. E nagybecsi munkáról már közzöltük az előleges jelentést s egyszerűsége szövegéről is, hogy első fizete megjelent. Jelenleg a harmadik füzetből közzölünk egy részletet, illusztrációkkal együtt, mutatvány gyanánt, mert így loghatóságban igazolhatónak véljük azt az általános táplált véleményét, hogy e munka megjelenése a mi ismeretterjesztő irodalmunkban még sokkal fontosabb esemény, mint a németekében, mert nálunk az ily művek megjelenése nagyon ritkán történhetik s a kiadó áldozatai csak ugy térülnek vissza, ha a nagy közönség elég érdeklődést tanúsít az ily tanulságos olvasmányok iránt. A munka teljes czíme: „Találmányok könyve. Ismeretek a kézműipar és műipar mezejéről.” Az első fizet a nyers anyagok örömvívi feldolgozásával kezdődik, s ugyanez folytatják a második és harmadik fizetben is, mely utóbbiak egy fejezet a fentebb érdekes közlemény. A munka ára fizetenként 40 kr.

egy képeztek a tü fokát (likát), hogy a huzal végét szélesre lapiták, ezt középen végig hasították és a keletkezett két szár végét ismét összekalapálták. Ezekről eltanulták ezt az angolok s jól tudták értékesíteni, mert már 1650-ben nagyban üzték a tügyártást, utóbb gépeket találtak fel előállításukra és az árucikkben a világ szál lítóit lettek. Ujabbban már versenyzőik akadtak, de az angol tük elsőse még nincs elérve.

A varrótűk anyaga legtöbbször acélhuzal: csekélyebb és erősebb fajtája készül vashuzalból is, melyet a megmunkálás alatt változtatnak át aczéllá. Az első munka a feldolgozandó huzalnak felmatollása egy nagy hengerre vagy 5-6 méter kerékű matollára. Egy 50-100 tekervényű huzalgürű támad ekként, mely legelőbb is két ellenkező oldalán géppólvá ketté vágatják. Az egy nyert huzalnyalábok erre ugyanazon metszőszerrel rövidebb végekre (csopokra, Schaft) vágatnak, melyek a készítő tüknek épen kétszeres hosszával bírnak. Minthogy géperő hajtja az ollót, a munkás csak arra szorítkozik, hogy a huzal alja tolja, mely cizára egyszerre 100 huzalu nyaláb is vesz. Azalatt, hogy balról belétoja a huzalt, jobbról egy mintát tart elébe, mely oly alakú, mint egy hosszában szétvágott pohár fele, s ez határozza a leszelt darabok (csopok) hosszát. Minthogy a vágandó csopok addig tolnak be, míg a minta fenekét éri, a szelt darabok egyenlő hosszúnak lesznek. Az olló perenzenként 21 metszést tesz; két metszés kell egy 100 huzalu nyaláb átmetésére, a harmadik levegőt hasít, azaz nem hat, mert e pillanatban rakja félre a munkás a vágott csopokat; egy perc alatt tehát mintegy 700 és óránként 40,000 csop vágható, melyek 80,000 türe valót adnak. Ujabbban már ezt a munkát is önmunkáló gépekkel végeztetik. Egy munkás elég három ily gép felügyeletére. Minthogy e munka után a csopok el vannak hajladozva, ki kell azokat egyenesíteni. E célból 5-6000-ot fognak egy nyalábra, melyre egy pár vasgyűrűt tolnak. E megabroncsolt nyalábok, a fém lágyítása miatt, gyengén hevített-

lott köszörüs egy napon 15,000 csopot, tehát 30,000 türe hegyez ki.

A kihegyezés után két eljárásí módot követnek. Néhutt a huzaldarabokat ketté vágják, másutt egy darabban hagyják, mindkét esetben azonban következő munka; a lapítás (Pflöcken, palmer, flattening) vagyis a tük tompa végének szánt résznek kiszélesítése. Ez szabad kézzel történik egy kis vasülön megfelelő kalapáccsal, még pedig rendkívül gyorsasággal. A munkás baljába mindig egy pár tuezat csopot fog hegyük-nél fogva és könnyű, sebes ütésekkel kilapítja a kívánt alakra, egy-egy ütessel mindig nagyobb számú huzalt találva. A végek azonban a következő munkára, az átlukgyártásra, nagyon megkeményednek, miért is a tüket előbb ismét gyöngön föl kell hevíteni és lassankint kihüteni.

A tü fokát vagy kiverik vagy kibökik; a közhiedelem ellenére a fokot sohasem furják; a furó csak a kikészítésnél jó használatba. A hagyományos átverési mód két munkával jár: a kiveréssel vagy szemzéssel és aztán a kibökéssel. Az előbbi abban áll, hogy a tüet hátsó végével egy felálló acéltüre fektetik, mire kalapáccsal ráütnek. Ezzel mélyedés keletkezik, mely ha teljesen át van törve, a fokot képezi (2. ábra.) Az áttörés vagy kibökés oly módon

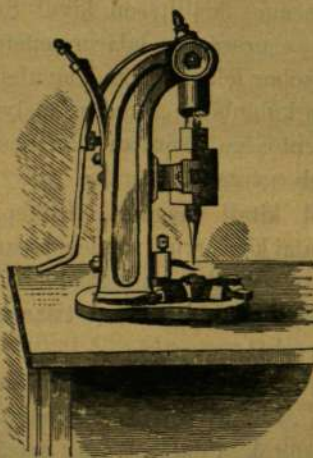

3. ábra. Kettős tü az áttörés után.

történik, hogy a tüet egy kis ólomtűre fektetik, ponozot irányoznak a jelzett helyre és egy kalapácsütéssel a lik teljesen át van törve. A kieső acélszem az ólomba tapad, s a tü a bökőponczon akad. Ez most egyszersimint fogantó szolgálatot tesz. Ezzel egy kis ülré viszik és előbb a fok egyik, majd másik oldalára gyöngye ütést mérnek, mi által az jobban kialakul. Finom tükön e munka bizonyosan nagyon aprózkodó (subtilis), nem igen tudja ezt más végezni, mint gyermekkéz. A gyermekek azonban ebben hihetetlen készségre és ügyességre tesznek szert. Idegenek előtt állnak elő, hogy ember hajba likat vágunk és egy másik hajszálat huznak át rajta.

Angliában a kiverést kezdik abbahagyni és az áttörést alkalmazzák. Az itt rajzolt kis gép könnyen megérthető; egy nyomtatás a kézi emeltyűn az acéltüet lehajtja és a helyesen alája tett tüet áttöri.

Miután a tük foka eme vagy ama módon elkészült, ellátatnak a válu (Rinne, cannelure, groove) vagy rovatékkal (Kerbe), mely a fonalt a fok felé vezeti. Ez a régi módszer szerint a tü mindegyik oldalán egy ügyesen gyakorolt reszelővágással történt, mi által a még vissza-

4. ábra. Egy csáku bökőgép.

maradt egyenetlenségek eltávolítottak és kellő kerekítést nyertek. Még jelenleg is a reszelő szolgálat eszközül a mütételhez, de már nem egyesével meg tütől tühöz, hanem nagyban dolgozza meg.

Egyáltalán az imént leirt tümegmunkálás már végnapjait éli s újabb eljárás és segédgépek jöttek használatba. A régi és újabb gyártási mód közti eltérés tulajdonképp a csopok kihegyezése után kezdődik. Míg ezelőtt ketté vágattak, most egyelőre osztatlanul hagyatnak; a további folyamat kissé másképp megy végbe és a kézműesség egy jó része erőmtví eszközök által pótoltatik. Legelőbb is a verelőmű (Prägewerk) egy neme jó alkalmazásba, melynek vas sűjtőnkője (Fallklotz) egy lábintó nyomására föl húzódik és elbo-

csátva egy vezeték szárai közt lecsik. A verelőnkő aljában egy poncz (Punze) fészkel, mely mindig egy kis üllő és egy itt álló bélyegző (Unterstampel) egy és ugyanazon helyére talál. A csopok az által mindkét oldalán egyszerre a következő alakváltozást szenvedik: meglapítottak, két hosszúságú mélyedést kapnak, melyekbe később a likak vágatnak, az a kis tér, mely a két csop közt van, középróvátkot nyer mint kezdetét a későbbi elválasztásnak, s egyszersimint belévereltetik a tübbe számuk, gyári jegyük stb. Most már fölismerszik a tük alakja, de még szemet kell kapniok. Ezt egy munkásnőtől nyerik a bökőponcz (Durchstossm.), mely kettős csáklával (Doppelspitze) mindkét fokot kibökik. Az áttörés után egy kis lányka két huzalon egy rakja sorba a kettős tüket, hogy egy halszálka-gerinczalakját mutatják. A tük itt kényelmesen mindkét oldalán megreszeltetnek és a verelés által keletkezett érdességtől megfosztatnak, mire ketté töretnek, s a törés is teljesen kikerekítettik.

Miután a tük ily módon kellő alakjukat megnyerték, edzés alá kerülnek. Hogy könnyebb legyen kezelésük, a rendetlenül összevissza fekvő tüttömeg lapos bádogteknőbe kerül, s sajtóságos rázás, zötyögtetés által eléri azt, hogy néhány perc alatt mindannyi hosszfékvesbe jut. Ezután vasbádog tolopátokon az edző pestybe teszik, hol széntvíz felett veresizásig hevítetnek, mire rögtön szóró mozgással hideg vízbe vagy olajba vetik. Ezt az eljárást követik az acélhuzalból készült tükkel; a vashuzalból

5. ábra. A tük áttörése.

készülé alsóbbrendű fajtájának acélezése azonban úgy történik, hogy edzőlevegővel (Härtesatz), mely rendszeren 4. rész faszénporral és 1/4 r. csontlisztből áll, téglébe rakják, befödik, mire erősen hevítetnek s végül vízbe öntik a vizbe lökik (exementezés). A megszáritott és zötykölés által ismét egyenesre fektetett tük azonban most törékenyekké válnak, miért valamely módon megreszeltetnek: vagy enyhe hevítés által vaslemezekre, míg violaszint öltnek, vagy zsiradékkal való hevítés által, míg az elég, vagy pedig olajba forralás által. A legjobb tüket, melyeknek bizonyos rugalmasságot akarnak kölcsönözni, halzsírban forralják. A vizedéstől sok tü elgöribül, az olajtól kevesebb; ennél fogva vizsgáló tekintettel s tapintással sorra vétetnek, s a kis elhajlások egy kis üllön kalapáccsal kiegyengettetnek; a nagyon elgömberegett tük, mint selett félrelökötnek.

Ennyi megmunkálás után a tü még mindig durva szennyes s mivelést igénylő szerzám; következik tehát a legtovább tartó és legfárasztóbb munka: a surlós (Scheuern, polissage, grinding) és fényelés, noha millió számra egyszerre vétetnek munkába. Durva, erős vásznon kellően párhuzamos helyzetbe hozott tük közbök szórt éles homokkal vagy angol eljárás szerint, csiszoló porral rétegeztetnek és az egész tömeg répmag vagy lenolajjal átnedvesítetik. Ha a réteg elég nagy, akkor a vásznon rövidebb végét ráhajtják, és az egészet hurkaalakba összegördítik, a végeket erősen összekötik, és a göngyöleget még fonállal vagy erős szjállal átkötik. Az ily göngyölög 42-56 cm. hosszú s 7-12 cm. vastag tartalma mindegyiknek

mintegy félmillió türe rug, és 20-30 ily göngyölög, tehát 10-15 millió tü kerül egyszerre megmunkálás alá. Rendeltetésük az, hogy nyomás alatt egyideig ide-oda gördíttessenek, és erre szolgál a surlómalom, mely sokban hasonlít egy közönséges mángolóhoz. Egy köszekrényekkel terhelt tábla, melyet géperő mozgat, a tügöngyöleket 28-42 cm. hosszú közön szakadatlanul ide-oda gördíti. Miután ez 12-18 órát tartott, a homok-, olaj-, tük- és köszörülékből álló fekete tömeget kivesszik, fűrészpórral egy dobba teszik és ebbe egyideig forgatják. A fűrészpórra magába veszi az olajat, piszkot, homokot és a tük már meglehetősen fényesen válnak ki. Egy szelelő rostához hasonló fuvógépben erre az idegen állomány a tükről lesepertetik és az utóbbiak a további eljárásra ismét egyenesen rázatnak. Mert még ezzel sincs elintézve a dolog; sőt inkább a tük mindig finomabb homokal vagy csiszolóval újból ismét a surlómalom alá és a fűrészpórral kerülnek a pedig összeeset fűszer, t. i. hétszer a surlószerszel és az utolsó háromszor korpával. A homok helyett vége felé már horganyhamvat vagy vaspirit alkalmaznak, oly szerkezet, melyek inkább fénylenek mint köszörülnek. Ezek után forró szappanos vízben megmossák a tüket a forgó dobban s utólag leszűrtetik fűrészpórral.

A surlásfolyamat ugyanazon mennyiségű tükkel e szerint legalább is 8 napot vesz igénybe s a közönséges fajta ezzel készen is van. Most még egyenként vászonronggyal vagy puha bőrről letöröltetnek, miközben a surlás alatt eltörtek kiválasztatnak. A bengyelés miatt azonban még kívánatos, hogy hegyeikkel mindannyian egy irányban fekdjenek. A bádogteknőben tehát ismét a hosszfelézetbe zötyköltek, s gyermekek által szedetik teljesen rendbe. A gyermek vagy egy tuezat tüet elkapar a halmazból, kiteríti az asztalra, balkeze mutatóujjával könnyen oda szorítja, és jobb kezével, mely posztósapkába van bujtatva, könnyedén végeikhez ér. Mind az a hegy, mely jobbra néz, beléttűdik a posztóba, és a tük így könnyen elrendezhető.

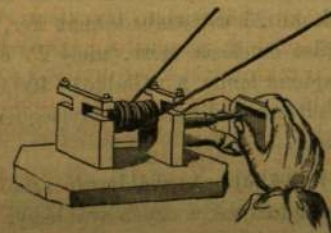
A jobbajta tüket még sokféle más megmunkálás alá vetik, melylyel további finomításuk s szepítésük czéloztatik. Mindenekelőtt hegyeiket még jobban kihegyesítik csiszolóval és olajjal ellátott bőrkorongon. A munkás negyedszázanként fogja a tüket kezébe és neki tartja

6. ábra. Ismételt hegyesítés.

egy gyorsan keringő kis köszörűkőnek, úgy hogy hosszabban támadtassanak meg, miközben ujjai közt ide-oda forgatja, (6. ábra.) A kő alakjára nézve inkább kis henger mint korong s kovás csillámpalából van.

A tüfokának sima kikerekítése, hogy a fonalt kettémérsése elhárítassák, jó tünél szintén egyik föltétel. Erre szolgál a pergetés (drillen); ez igen aprólkos kézmunka. Egy vékony vörösréz lemezre mintegy 25 tüet egy sorban egymásmellé raknak, melyeket a munkás két

7. ábra. A pergetőszék szerkezete.

hüvelykével ennek aljzatára szorít, s sorjában neki irányozva egy igen gyorsan pergő aczélfürönak, természetesen úgy hogy ez mindenképp belétaláljon a fokra. Ez a munka oly gyors meneti, hogy a néző nem is követheti szemmel. (7. ábra.)

Némely tü foka kekre van futtatva. Ez több mint csupán dísz; a tüet e ponton még egyszer hevítetnek, hogy foka valamivel lágyabb és kevésbé tökélyen legyen.

Uj műveléttel jár aztán ismét a tüknek százával való egybegyűjtése, papírba göngyöltése

stb. A tüket nem számlálják, hanem vagy finom mérleget használnak, melynek egyik serpenyőjében 100 tü képezi a súlyt, vagy 100 rovatkos vasvonalzó kerül alkalmazásba, mely rovatkos mindegyikében csak épen egy tünek van helye. Egy marék tüet végig huznak e vonalzó és meggyözdönek, valjon minden rovatkába jutott-e egy.

A köztük készítése módja ráút a varrótükre, csakhogy sokkal egyszerűbb, minthogy a tüfok egészen elmarad. A vas- vagy acélhuzalt a csúpvágóval a kellő hosszra kiszabják, a csopokat kiegyengetik, két végükön tompa hegyet köszörülnek rájuk, edzik, befuttatják és megsurolják.

A hajtók a huzalból kiszabtatván, két végükön szintén kihegyesítetnek, és egy tün meghajlítottak. Ezeket nem edzik, de kekre futtatják, vagy lenolajjal befeketik.

(Vége követik.)

Irodalom és művészet.

— „Szeged város történeté”-t Varga Ferenc gyoroki plébános, tudvalevőleg, megírta három kötetben s elnyerte vele a szegedi pályadíjat Horváth Mihály, Salamon Ferenc és Szilágyi Ferenc történetíróink egyhangú véleményadására. E műre most szerzője előfizetést vagyis megrendelést hirdet. A megrendelési ár hat forint, s minden kötet megküldése után két forint küldendő be a szerzőhöz (aradmezei Gyorokra) s a megrendelések is oda intézendők szeptember közepéig. Az első kötet november elején, a második március végén, a harmadik július végén jelenik meg, Burger Zsigmond özvegyének jóhírű nyomdájában, Szegeden díszes kiállításban.

— A pannonhalmi templom felszentelése alkalomára (aug. 27.) az apátás kádja Pannonhalmi történetét, több rajzzal illusztrálva. Kiadja egyszerűsmind az apátás levéltárának 1332-ben készült lajstromát, melynek eredetijét a monostor levéltárában őrzik. Sztahovics Remigius levéltárnok irt hozzá szöveget.

— Folyóiratok. A „Természettudományi Közöny” augusztusi füzetének első közleménye: Herman Ottó érdekes, népszerű nyelven irt tanulmánya „A rét zenevilágából”, melyet a febr. 4-én tartott természettudományi estélyen olvasott föl, ezután Kurländer Ignác ezikre következik, „A hulló csillagok megfigyeléséről.” A füzetet több apró közlemény zárja be. — A „Magyar Közlekedésség” augusztusi számában Kötöl József a gőzközlekedés okairól értekezik, Wáhr Jákó történelmi és statisztikai tanulmányokat közöl a közlekedésügy köréből. — A „Keresztény Magyarok” ez évi 4-ik füzete Ferenc Józseftől, Jakab Elekől, Simén D.-tól, stb. tartalmaz unitarius egyházi és iskolai közleményeket.

— Uj lap. Pécselt Kenedi Géza, mint szerkesztő s Karay Lajos mint főmunkatárs a jövő hóban „Pannónia” című társadalmi és szépirodalmi heti lapot indítanak meg.

— „Szegedi habléányok” című zeneművet adott ki Szabadi Frank Ignác, ajánlja Bakay Nándornak, ki Szegeden, mint kiállítási bizottsági elnök igen tevékenyen működik; a hangjegy ára 50 kr.

— A nemzeti színházban e hó 17-én kezdtek meg az előadásokat, s a nézőtér a király születésnapja ünnepére egészen ki volt világítva. Az „Afrikai nő” operát adták elő s ebben a színház régi jó énekese, Hájós Zsigmond énekelté Vasco de Gama szerepét. Mióta külföldön volt, az ének és előadás biztosságában sokat haladt; hangja egyenetlenebb lett, s könnyűden és izléssel énekelt. A nagyszámú közönség melegen fogadta, és sokszor kitapsolta. Hájós szeptember közepéig fog vendég szerepelni. Az előadás többi szereplő is jó sikerrel működtek.

— A bayreuthi zeneünnepélyek. A kis esőndes bajor város, mely félre esik az egész világ zajától, e napokban a zenevilág központja lett, s Franciaországban híres székvarosában ismét megjelentek a fejedelmek. Bayreuth nem tudta hová eltemni a sok idegent, s gr. Andrássy Gyulának már alig voltak képesek szállást találni egy pécnel. A mozgalom központja Wagner Richard volt, a sokat magasztalt

és sokat ócsárolt zeneköltő, kit azonban most fölkerestek a zene-tábornak ellene hadat viselő részéből is. Hallani egy három estére terjedő zeneművet, melyet oly kiváló szellem alkotott, minő Wagner, ki dalműve bemutatására külön színházat is létesített, és hallani a legjobb művészi erőkből álló zenekart és jeles énekeseket, ez nem közönséges alkalom a zendő Németországban. Wagner az opera szövegét az ősi német regékből, a Niebelungen-mondából állította össze, s három részre osztotta, melyek magukban is önálló dalművek, vagy mint 6 nevezik zenedramák. A három rész címe: „Rheingold”, a „Walkürök” és „Siegfried”. A budapesti közönség sok egyes részt ismer ezekből, a hangversenyekből, s tavaly maga Wagner mutatta be egy nagy hangversenyben a legnevezetesebb részeket. Nálunk nagy hatást tettek e hatalmas erejű zenefestések. Bayreuthban már a próbákra megjelent Lajos bajor király, aztán megérkezett az előadásokra Vilmos német császár, a braziliai császár, több német fejedélem és herceg, s a zenevilág kitünőségei, köztük Liszt Ferenc is. Vilmos császár megkülönböztető figyelemben részesítette több ízben Wagner, s kifejezte előtte, hogy ő „nemzeti ügynek” tekinti Wagner e vállalkozását. A bajor király sajátkezűleg irt levelet tudatta Wagnerrel, hogy rendkívüli élvezetet szerzett neki. Az első előadás e hó 13-án volt a fejedelmi vendégek jelenlétében, s nagy hatással végződött. A kiállítás, a közörműködők egyaránt tetszettek. A „Walkürök” előadásánál kevesebb volt a zajos tetszésnyilatkozat, a minek főképp az volt oka, hogy az előadás d. u. 4 órától csaknem 10 óráig tartott. A fejedelmi vendégek ezen is jelen voltak egész végig. A harmadik előadásra az egyik énekes Betz elrekedt, s e miatt keddről szedára halasztották „Siegfried” bemutatását. A német császár és braziliai császár kéden dőlben utaztak el Bayreuthból. Vilmos császár zajos oviatiókban részesült, a hol csak megjelent, s fátylasmenetelt is rendeztek tiszteletére. „Siegfried” előadás 16-án ment végbe, s a hatás ismét zajos volt. Ezt a „Götterdämmerung” követte másnap. A közörműködők közül teljes sikerrel énekeltek Materna asszony a bécsi operától, Schefzy k. a., a Lehman nővérek s Lamert k. a., Betz, Nieman, Vogel, Unger és Hill. A zenészek s kritikuskok két ellentétes táborba sorakoztak, s a magasztalás vagy gúnyolódás fegyvereivel küzdének. Wagnernek van is elég sok tulzó bálványozója, kiket méltán lehet gúnyolni. A nézetkülönbségek a nyilvános helyeken sokszor igen zajosn nyilvánulnak, s egy Wagnerista olyformán kapaciztatta L. tanárt egy sörös kancsóval, hogy argumentuma szétört ugyan, de L. feje is megérezte.

Közintézetek, egyletek.

— A statisztikai kongresszusra e hó 28-án érkeznek meg a tagok, s a rendező bizottság egész Esztergomig megy eléjük. A kongresszus napi közlönyök főszerkesztője Gregus Ágost lesz; szerkesztőársak: Duka Marcel és Schwiedland Frigyes. A napközölny francia nyelven jelen meg e ezim alatt: „Bulletin de la neuvième session du congrès international de statistique à Budapest.” A közlöny utolsóélti száma, a kirándulások alkalmával Aradon, az utolsó szám pedig Szegeden fog megjelenni.

— Az orsz. magyar gazdaszónok arvházának tanintézetében aug. 20-kán kezdődnek meg a beiratások, a tanév pedig szept. 15-én kezdődik. Az intézetet oly családok gyermekeit is fölveszik, kik egyszerű, házias nevelést óhajtának. Ezek a leggodosabb iskoláztatásban részesülnek. Az elemi iskolai tanfolyamra a beíráásra felvett növendékek 250 frt, a polgári iskolai tanfolyamra a növendékek 300 frt tartásdíjjal vétetnek fel. Szülők és gyámok kívánására rendkívüli tárgyak tanításában (zene, idegen nyelvek) szintén részesülhetnek külön tandíj mellett a növendékek. Hogy az intézet anyagi és szellemi jólétének fejlődése mentől nagyobb mérvben biztosítva legyen, az egylet az intézet élére paedagogiailag képzett igazgatót állít, s melléje segédekül több képzett, belakó tanítót.

— A békésmegyei részvételi és művelődés-történelmi társulat ez évi közgyűlése is szép és válogatott közönség élénk érdeklődése mellett folyt le e hó 7-én Gynlán. Gündöcs Benedek elnök megnyitó

szavai után Hajóssy Ottó megyei főjegyző olvasta fel megboldogult Tomesányi József főispán emlékére írt szép beszédét, mely köztetszében részesült. A titkár jelentéséből kitűnik, hogy az egyesületnek ez idő szerint 10 alapító, 162 rendes és 226 pártoló tagja van. Legújabban gr. Károlyi Tibor orosházi képviselő lépett az alapító tagok sorába. Az együletnek volt ez idén 1147 fnt bevétel és 548 fnt kiadása. Muzeuuma örvéndetesen gyarapodott, s értékesebb tárgyaival részt vesz a szept. elején Budapesten tartandó ösmertani és régészeti nemzetközi kongresszuson is. Meg kell említenünk, hogy az egyesület rendes „Évkönyv”-et ad ki, mely évi működéséről részletes kimutatásokat nyújt.

Egyház és iskola.

— **Péchy Tamás miniszter** beigtatása a tiszaí evang. egyházkerületi felügyelői székbe, Jolsván f. hó 8-án és 9-én nagy ünnepélyességek közt ment végbe. A tornajai állomáson Gömörmegye képviselői, a gömöri senioratus és 60 lovasból álló bandérium fogadta és kísérte Jolsvára, hol tiszteletére fáklásmenetet rendeztek. Másnap a minisztert tekintélyes kiildöttség vezette a templomba a rá várakozó gyülekezet közé. Itt Czékus tartá a beigtató beszédet, mire Péchy letette a szokásos esküt. A megtörtént beigtatás után az új felügyelő beszédet tartott, melyben többi közt a „szabad egyház szabad államban” elvet taglalta. Ennek végeztével 300 terítékű asztal köré telepedtek a vendégek.

— **A budapesti egyetem** keresztény erkölestani tanszékére dr. *Breznay* Béla papnöveldei felügyelő s tanári helyettes nevezetett ki rendes tanárnak.

— **A budapesti egyetemen** a beiratások szept. 1—14-én lesznek mind a négy karnál.

Mi ujság?

— **Az országos ünnepélyek** egész sorozata kezdődött meg a lefolyt héten, melyek az ipar, művészet és tudomány s a kegyeletes emlékezések ünnepélyei lesznek. Szegeden szombaton d. e. már megtörtént a Dugonics-szobor leleplezése, ugyanott foly az országos dalárünnepély és az országos gazdasági és iparkiallítás; Nyáregyházán ugyancsak szombaton folyt le a Nyáry Pál emlékünnepély; Máramarosmegyében szintén most kezdődik a magyar orvosok és természetvizsgálók nagy gyűlése, míg a történetvizsgálók e hó 20-án indulnak a fővárosból Gömörmegyébe. A fővárosban szeptember 3-án lesz a feledhetetlen József nádor születésének századik évfordulati ünnepe, s azt megelőzőleg az európai statisztikai kongresszus, melyet nyomban követ az ósrégiségtani és embertani (archaeologiai és anthropologiai) kongresszus, mind a kettő a magyar fővárosban. A szegedi ünnepélyekről és a máramarosi gyűlés színhelyéről már mai számunkban megkezdtük a közlemény sorozatát, melyeket folytatni fogunk, s az elsorolt ünnepélyekről eredeti tudósításokat fogunk adni. Szegedre már el is utazott egyik rajzolónk, ki a kiallítás érdekesebb tárgyairól készít eredeti rajzokat. Szegedről egyelőre a kiallítás helyiségeinek madártávlati képét közöljük, melynek szövegéhez az adatokat a kiallítás buzgó tevékenységű titkára, Gelleri Mór, az „Alföldi Iparlap” szerkesztője szíveségéből vettük.

— **A király születésnapját** e hó 18-án ülték meg a fővárosban. Kora reggel ágyuk dörögtek a Gellérthegyről, s katonai zenekarok járták be az utcákat. A középületekre, a kikötői árboecokra lobbogókat tüztek ki, hasonlóképen a konzulok is. Az ünnepélyes mise a várkapórnában volt, s megjelentek azon a hivatalos testületek, a miniszterek, a katonai előkelőségek. A vérmézón tábori isteni tiszteletet tartott a helyőrség. Délután a miniszterelnöknél és b. Edelsheim-Gyulai katonai főparancsnoknál nagy lakoma volt. Az egyes testületek a miniszterelnököt kérték föl, hogy szerencsekívánataikat ő felsége előtt kifejezzék.

— **Szent István napján** az egyházi körmenetet a bibornok-primás fogja vezetni. Ezuttal az ünnepély szokásos sorrendjében változás lesz, miután a Mátyás-templom az építkezés miatt zárva van, a Jakab-templom pedig még nincs berendezve. A mise és a prédikáció tehát a várkapórnában lesz,

honnan a körmenet a szentháromság térig megy, s onnan visszatér.

— **Közös pénzügyminiszter** b. Hoffmann, a külügyminiszterium eddigi osztálytanácsosa nevezetett ki. Az új miniszter 1822. május 4-kén született Bécsben. Már 1842-ben állami szolgálatba lépett s több követségnél működött mint attaché, majd a Schwarzenberg-kormány alatt részt vett a drezdai értekezleteken. 1857-ben miniszteri titkár, 1859-ben a zürichi békekötés alkalmával követségi tanácsos lett; 1866-ig Gablenz mellett polgári biztos volt Holsteinban. A Benst-Taaffe kormány alatt az osztrák urakházának jegyzője volt; 1869. óta pedig a külügyi hivatalban mint osztályfőnök működött.

— **Toldy Ferenc emléke.** E hó 10-kén mint Toldy születése napján leplezték le Budán a Toldy Ferenc-utca 711 számú házában azon emléktáblát, melyet a város csináltatott Toldy szülőházának megjelölésére. Az egyszerű ünnepélyen díszes közönség vett részt. Az emléktáblán, mely karrarai márványból van, egy koszoru keretén belül a következő szavak olvashatók: „Budapest főváros hatósága Toldy Ferencnek, a magyar irodalomtörténet megalapítójának, a ki e házában született 1808-ban augusztus 10-én.”

— **Szeged már ünnepel.** A házak fel vannak lobogózva, s az utcákon hullámkáz a nép. A kiallítás helyisége körül nagy csoportok gyűlnek össze, de belépni még nem szabad, nehogy akadályozzák a szüntelenül folyó rendezkedést. A *dalárdák* e hó 17-én érkeztek meg, és *Szabados* János tanácsnok üdvözölte őket az indóházánál, *Pálfi* polgármester pedig a városház előtt, hova ünnepi menetben vonultak. Ugyane nap tették föl az emléktáblát Dugonics szülőházára. — B. *Simonyi* kereskedelmi miniszter e hó 19-én utazik le, a kiallítás megnyitására. Czeglédnél már küldöttség fogja várni, s a közbeneső állomásokról is köszönteni fogják a magyar ipar ünnepére utazó minisztert. A *kiallítás* vasárnap reggel 9 órakor nyílik meg, s délután lesz a *dalárdák nagy előadása*. Összesen 32 dalárda gyűlt össze. A mozgalmas napok alatt a képzőművészeti társulat képkiallítást rendez a főgymnasium épületében. A tágas *dalsarnokban* Sztupa Andor szintársulata e hó 14-én kezdte meg az előadásokat, melyeket Molnár rendez. A megnyitó előadás egy alkalmi próloggal kezdődött, melyet ifj. Ábrányi Kornél írt, aztán volt ének, allegoria és színi előadásul a „Tündérlak Magyarországon”.

— **Az akadémia dékad-ünnepélye** nem október 17-én lesz, mint ahogy eleintén tervezték, hanem a nagy ember halálának évfordulóján: 1877. január 28-kán. Ez az áttétel akadémiai határozat következtében történt, amaz időkben, hogy hasonló gyászünnepeket másszor is a halálozás évfordulóján tartott az akadémia.

— **Lenau-ünnepély.** Temesmegyében, Csátádon, e hó 13-án leplezték le az emléktáblát azon a házban, melyben a jeles német költő, Lenau Miklós 1802-ben született. Nagy közönség jelent meg; a zombolyai tüzoltókar, a perjámosi, grabácsi, gertyámosi lövészek egyenruhában. A zombolyai dalárda a „Szózat”-ot és „Hymusz”-t énekelte, azután Huszár Imre országgyűlési képviselő mondott alkalmi beszédet. Az ünnepélyt lakoma zárta be a Lenau-ház udvarán.

— **Az Erdélyben elhunyt** Pataky Miklós buzgó hazafi végrendeletet hagyott hátra, mely szerint neje (Agotha Anna) halála után vagyonuk egy része, 331 hold, épületekkel és kerttel egy Mező-Madarason állítandó elemi fiu- és leányiskola alapjára marad; háromszáz forintot hagyott annak idején a Kossuth emléke megörökítésére.

— **A hadgyakorlatok és a vasutak.** A Nikolsburgnál tartandó nagy hadgyakorlatokkor az osztrák vaspályáknak alkalmuk lesz megmutatni, hogy a katonaszállítás-ügy terén képesek-e az igényeknek megfelelni. Ugyanis szept. 8-kán, tehát egy napon 26,000 embert kellend visszaszállítani oda, hol az illető katonák rendszeren állomásoznak. A hadgyakorlatokon király ő Felsége, Rudolf trónörökös, Albrecht, Rainer, Vilmos és talán Károly Lajos főherczeg is jelen lesznek.

— **Két magyar egy pasánál.** Asbóth János és gr. Crouy Endre közelebb a keleti török táborban,

s a viddini várban megfordultak. Meglátogatták Musztafha Aszim pasát is, ki jól beszél francziául. Asbóth többi közt mondá neki: „Mi soha sem feledhetjük el, hogy menekülteinket, kik közt nekem rokonaim is voltak, a török 1849-ben úgy fogadta, mint testvéreket.” Erre a pasa ezt felelte: „Csak kötelességünket tettük. A magyarok nemcsak testvéreink, hanem ugyanazok, mint mi. A faj egy, csak a vallás a különbség, ez pedig a mai században már nem különbség.”

— **Az új Szilágymege főispánjává** Baranyi Ágoston nevezetett ki.

— **Életmentés.** Mint nekünk írják: Dávid Lajos drávapalkonyai néptanító, fiatal házasa, egy kis gyermek apja, saját élete kockázatásával kimentette a Drávából Szilággyi Béla ref. s. lelkész, kivel együtt furdott. E tett még szebb azért, mert az életmentő a kimentés után azonnal felkérté Szilággyi Bédát, hogy a történetéről senkinek ne szölgjön.

— **Miletics Milicza,** Miletics Szvetozár leánya, feljött Ujvidékről, hogy apját a „Fortuna” fogházban meglátogassa. Kedden volt az első találkozás Toldy Ferencnek, a magyar irodalomtörténet megalapítójának, a ki e házában született 1808-ban augusztus 10-én.

— **Borzsován** (Beregszász mellett,) a sáros-pataki főiskolában tanuló beregi ifjak nemrég táncmulatsággal összekötött műkedvelői előadást tartottak, a „Falu rosszasz”-t adván elő. A rendező Nagy Lajos honvédhadnagy volt. Ez előadás az ottani egyház járára 156 frotjól jövedelmezett.

— **Kétes értékű váltók árverése** volt a napokban a budapesti iparbank helyiségében. Hirdetések napok óta tudatták a közönséggel ezt az érdekes árverést. Ugyanott a névsor is közölve volt, — az elfogadók, kiallítóok és fogatmányozók névsora, a váltók értékével együtt. Huszonhatezer forint kétes követelés, — az iparbank által háromezer hatszáz forintra becsülve! Bukott firmák az ország minden részéből, kiknek vérmes reményeit a krach megsemmisítette. Délelőtt tíz órakor megtelt az iparbank egyik terme azzal a publikummal, mely hajdan a „Schiffmannsplatz”-on tanyázott. Az árverés folyamában nem hiányoztak pikáns megjegyzések s néhanéha egy-egy ingerült kifakadás. Egy adós, Musiczky az árverés előtt kiegyenlített váltóját, a többi könyvetyére került, de nem vettek meg belőlük többet hatnál, azt is potom áron. Különbén vételkedv lett volna, de az ígért összegekbe a jelen volt igazgató nem egyezett bele, kijelentvén, hogy „inkább megtartjuk a váltót magunk.” Így tehát az árverés egészben véve sikertelen maradt.

— **Judás csók.** Prágában Elnitz Ferenc fiatal kereskedőt, ki kedvesét megcsókolván, eközben annak nyakát borotválva átmetszte, a törvényszék kötelhalálra ítélte.

— **Skating Rink.** Nagyobb városokban most általános divat a korecsolyázás sima aszfalt burkolaton, kereskes korecsolyákon. Ennek neve skating-rink, s ilyen csarnokot akar állítani a fővárosban marquis d'Albavilla Portulazzi Napoleon. A főváros középítési bizottsága a helyet a városliget két tisztásán jelölte ki, de az engedélyt csak akkor adja meg, ha az épület részletes terveit is betérjeszti a vállalkozó, ki 25 évi szabadalmat kér, s díszes és tartós épület emelését ígéri, mely 25 év múlva a város tulajdona lenne. A vállalkozó 400,000 frankot akar az építésre fordítani. A helyiségben hűsítőket is árulnának.

— **Kutyabaj.** A svábhegyi szőlőbirtokosok, nyaraló-tulajdonosok s egyéb svábhegyi lakók ebei összeírására az illető kerületi előljáróság mint hivatalos személyeket a külteki kerülőket küldte ki. A kerülő megtette kötelességét, de midőn az illetők az ebadót is le akarták neki fizetni, a pénzt nem fogadta el. Majd beviszük az előljáróságához, mondák neki. Ott se veszik el, felelt a oszsz. Kinek fizessék tehát az adót? — Tessék kérem bevinni az ebet is: ott azt is látni akarják s hivatalos szemle nélkül nem fogadják el a pénzt — volt a válasz. A zughlet lakói most meg vannak akadva, mert némelyik szőlős gazdának oly megtermett s rendszeren láncon levő ebe van, hogy szép szerivel be nem viheti az előljáróságához.

— **Tanulókat** teljes ellátásban és a legjobb felügyelet alatt felvesz egy a soroksári-utczában lakó főhivatalnok. Bővebbet e lap kiadó-hivatalában.

— **Helyreigazítás.** Lapunk 32-ik számában az orosházi evang. egyházzól az van mondva, hogy régebben „vegyes ajku” volt. Erre Tavasz János orosházi lakostól azt a helyreigazítást vesszük, hogy Orosházán az ágostai evang. egyház soha sem volt vegyes ajku. Ezelőtt 132 évvel telepedtek meg az evangélikusok Orosházán s azóta mindig magyar gyülekezetök volt és soha sem volt más, mint magyar lelkészők. Szívesen vesszük tudomásul.

— **A harczter** helyett most maga Belgrád a háborus események központja. A győztes török sereg megint nagy pihenőt tart, vagy talán épen a miatt várakozik, a mik Belgrádban történnek, vagy történni készülnek. Milán fejedelem váratlan megérkezését Belgrádba nemcsak a két nap múlva megszületett trónörökös világra jötte magyarázza, hanem sok más egyéb is, az igaz hogy különfeleképen. De Belgrádban most szintén ellentétes táborok viaskodnak. Egyik felől Risztics miniszter és komponistái, kik a harczot köromszakadtáig akarják folytatni, másfelől pedig a fejedelem, kinek oka van kívánni a békét, mert nagyon könnyen épen trónt nem hagyhat a trónörökösnek. Most még lehet reményesége, hogy a török kormány a béke föltételét nem köti az ő elűztetéséhez, de egy döntő csata országunkéülvé lehet a különben sem nagy népszerűségű uralkodót. Az ő békés indulatairól sok szépet is lehet egyszerre hallani, s ezekből megtudjuk, hogy ő csak azért köthet kardot, mert Risztics annyira igazgatót a háboru mellett, hogy trónját féltette, ha a nép harezi vágyát nem követi. De ha Milánnak van mit félteni, van Riszticsnek is, ki a békekötés után nem maradhatna azon ország kormányán, melyet úgy tönkre tett. Risztics a mennyire lehet, keményen tartja magát, s valóságos felelőségek folytát a minisztertanácsban a fejedelem és miniszterek közt. Milán a kormányra képeseknek kis csapatából többeket felszólított, hogy alakítsanak új kormányt, de azok íly valóságos helyzetben ovatosak. Belgrádból tehát egymást czáfolyva jön a sok mindemféle hír, majd a békét, majd a háboru folytatását hirdetve. Milán több ízben fogadta a hatalmasságok konzulait is, s állítólag Angliának, Ausztria-Magyarországnak és Oroszországnak kijelentette, hogy hajlandó békét kötni. E habozás és kapkodás ideje alatt esőndben voltak a Szerbia belsőjét fenyegető török seregek. Mindössze arról volt hír, hogy Banjánál összeütközés volt a törökök és szerbek közt, de hogy mily eredménnyel, még nincs megmagyarázva; alkalmasint jelentekelen volt. Ujabbán e hó 16-ikáról jelentik, hogy délen, Jankovics-Kliszuránál a törökök megtámadták Csoлак Antics seregét, és — a belgrádi bevallás szerint — „a szerbek megtartották állásukat”. A Drina felső részén, Bjelina körül, hol igen laza a szerb oró, szintén folytak küzdelmek, melyekről részleteket nem tudni, de a következmény a szerb csapatok hátrálása volt. A *montenegriak* azonban ismét sikeres csapatok össze Podgoricza környékén a montenegri határt fenyegető Dzeladzin pasával, ki Medun felé nyomult. „A csatamezőn maradt török fegyverek és hadiszerek száma megmérhetetlen”, mondja a montenegri hadijelentés, mely a török veszteségét 10,000 halottra és sebesültra teszi, a magokét pedig 400-ra. Ha ennek csak fele is igaz, Nikitza fejedelem szép győzelmet aratott.

— **A vezérek,** *Csernajeff,* a szerbek főparancsnoka, szörnnyű magas, sovány, „langaléta” alak. Hatalmas veres bajza van s így eléggé martialis külsejű. A szerb tábornoki egyenruha, melyet kivüle csak Zach és Alimpics visel — több szerb tábornok nines — jól áll neki. Ez egyenruha gazdagon hímzett kabát, veres nadrág és káppiból áll. Hasonlít a a francia tábornoki egyenruhához. Bár a táborban roppant a meleg, Csernajeff mindig köpenyben jár, ép ugy, mint a közkatona. Magartartása parancsoló, katonás s imponál. Személyes vitézségének számos bizonyítékát adta már e háboruban is. Mindig elől jár a tüzben, s azt mondja, ezt azért teszi, hogy az ifju katonákat bátorítsa. Ugy látszik azonban, igen hiú ember s mint állítják, maga kolportáltat katonái között egy írpiratót, mely azt sorolja elő, hogy Ázsiában minő hősi dolgokat vitt végbe. Csernajeff tábornoki főnöke, *Becker,* méltó párja a főhadvezérnek. Szintoly hosszú, szikár alak, mint ő — s sikeres mult áll ő mögötte is. Harczolt Egyiptomban, Marokkóban, Mexikóban, talán a vadak között is. Mint katonai író is ismeretes. — *Abdul Kerim* pasa tábornoki főnöke, *Nedsib* pasa, kinek a törökök sikeres hadi operációiban förszéje van, azon török tiszt köztül való, kik néhány évvel ezelőtt a hadiszolgálat megtanulásamiatt a porosz hadsereghez voltak beosztva. Nedsib pasa a lovas gárdaezrednél szolgált, melynek tisztjei ma is kellemesen emlékeznek rá. Igen szorgalmas volt s kizárólag strategiai tanulmányokkal foglalkozott, melyek terén nagy sikert mutatott fel.

— **Szerbia ingó trónusának** e hó 14-én született trónörökös Mihály nevet fog kapni, s keresztapja az orosz czár lesz. Natália fejedelemnő egészségi állapota nyulós. Uralkodónk a trónörökös születése alkalmából szerencsekívánátát fejtette ki Wrede konzul által Milán fejedelem előtt.

— **Az igazmondást** nem szívesen fogadják most Belgrádon s kitasították onnan mindazokat a hírlapi levelezőket, kik ósztintán megírták az ottani viszonyokat. Így járt a „Pester Lloyd” tudósítója is, kinek egy rendőrbiztos a városi prefekt nevében értesére adta, hogy Belgrádot a legközelebbi hajóval el kell hagynia.

— **Ha Belgrád ostroma** bekövetkeznék, nehéz feladata lesz a magyar-osztrák konzulnak, mert a városban mintegy 5000 osztrák-magyar alattvaló van. A konzulok ezt az eshetőséget már megfontolás tárgyává tették, és oda akartak hatni, hogy Belgrád nyílt városnak tekintessék. Az osztrák és török kormány között állítólag már létre jött az egyezés, hogy ostrom esetében az osztrák-magyar alattvalóknak szabad kiköltözközés engedessék.

Halálozások.

Elhunytak a közelebbi napokban: Pallini *Inkey Kálmán,* Franciaországban, Dinard községben, 34 éves korában, szép fiatal nőt s közrésztvétet hagyva maga után. — Sárombereki *Albert János* vajai ev. ref. nyug. lelkész és megpróbált jellemű hazafi, 66 éves korában M.-Vásárhelyen. — *Göröcsky György,* Veszprém megye volt első alispánja és taktarékpénztári igazgatója, 61 éves korában. — *Balkanski Tajcevic Marko,* a horvát hétszemélyes tábla tagja, a krajna-tópiczi fürdőben 54 éves korában. — *Petrus Andrá*s birtokos, Temesmegyének hosszú időn át bizottsági tagja, Temes-Gyarmaton, 73 éves korában. — *Brullkovszky György,* Békés megye volt szolgabírója, 59 éves korában Szarvason. — *Mikocsevics Jozsef,* arad-felőkertületi esperes és

kevermési sebános, 72 éves korában. — *Horeáth Gyula* a székely-kereszturi állami tanítóképezde ének és zenetanára, 32 éves korában. — *Váradgy Józsefné,* szül. Lavoratori Szilvia, széles körben ismert urhölgy, e hó 16-án a pestnegyei Pátyon. — *Konek Gizella,* dr. Konek Sándor budapesti egyetemi tanár 18 éves leánya, e hó 13-án. — *Günther Antalnak,* a „P. Napló” belmunkatársának neje 27 éves korában. — *Vetöcsy István* állatorvos neje, szül. *Horogh Juliána,* 38 éves korában.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Kassa,** Cs. J. Némi érzéke a dalformának látszik a rövid „Vallomás”-ban. De hiányzik még a kifejezés biztossága, a lyrai hang tisztasága. Az eszme is régi, elkoptatott benne. A másikon ennyi érdem sincs.

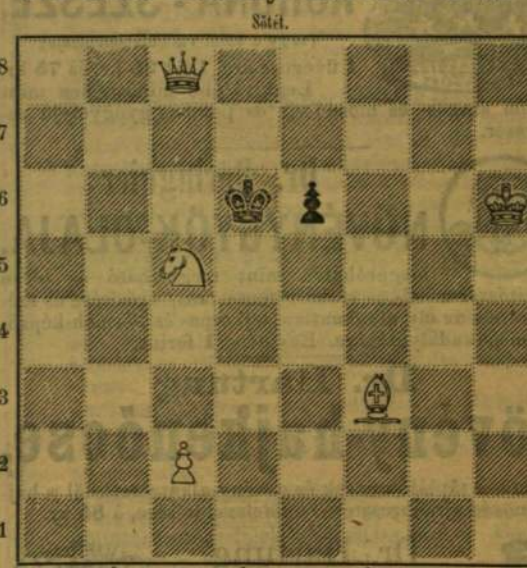
— **Szarvas,** H. L. Versei még arra a ezétra is gyöngék, a mire *egyedül* szánva lenni mondja: saját magának nyelvygyakorlatul. Belőlké itélve: jobb ha felhagy a verseléssel. Az ajánlott életrajzot még koralljuk; de biztosan csak akkor itélhetnük közlésre érdemes, vagy nem volt felől, ha beküldéné.

— **Vihar elől.** A Bajza-lung, de sejtetes tartalomhoz. Ilyes kísérletekkel ma már az önképző körök „érlem”-könyvébe sem lehet bejuttatni!

— **„Sab hoc signo”** s a másik. Ezek meg a század elejéről vett hangok, formák és modor. Bizony mondjuk nines bennök semmi költszet, csak józan ész, konyhatyulus és egészséges próza. Kár versbe foglalni. — Az anagrammán törtük a fejünket, de nem találhattuk ki, mert a név, a mi kijöné belőle ép oly ismeretlen előttünk, mint a hogy alá van írva.

SAKKJÁTÉK.

872. számú feladvány, Kárner L.-től.

Világos indul s a harmadik lépésre négyféleképen mattot mond.

867-dik számú feladv. megfejtése.

(Menzies J.-től.)

Világos.	Sötét.
1. Vb5-b8	Ve3-e6: (a)
2. Vb8-f4	Bb3-f4:
3. He2-g3 mat.	
a.	
1. ...	Kf5-e6:
2. Vb8-e8f	Ke6-d5-b5
3. Hd7-b6-Ve8-g6 mat.	

Helyesen fejtették meg:
Veszprémben: Fülöp J. Kecskeméten: Galambos K. GELSEN: Glesinger Zsigm. BUDAPESTEN: F. H. és K. J. SÁROSPATAKON: Gérecz K. SZOMBATHELYEN: Stieder V. DEBRÉCENZEN: Zagyva I. MÁROS-VÁSÁRHELYT: Csip-SZEGEDEN: Mayer K. KAS ÁRPÁD. MISKOLCZON: Hartmann Ist. AP.-KERESZTÚROKON: Szántó J. NAGY-KÖRÖSÖN: Nemesik L. A PESTI sakk-kör. és Kovács.

Felelős kesszerző: **Nagy Miklós.** (L. Egyetem-tér 2. sz.)

Tartalom.

Dugonics András (arczkép). — A Dugonics-szobor. — Focina, femina; punctum!!! (vége). — Nyáry Pál sírmléke Nyáregyházán (képpel). — Máramarosi képek (képpel). — A Wagner-színház Bayreuthban (két képpel). — Némely természet-tudományi ismeretek hajdan (vége). — Egyveleg. — **Melleklet:** Szegedi örömmepok (képpel). — A tügyártás (hét ábrával). — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi újság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Heti-naptár.

HETI-NAP TÁR.

Hónap és hetinap	Katholikus és protestáns naptár		Görög-ország naptár		Izraeliák naptára		N a p		H o l d	
	augusztus		augusztus (ó)		Ab. Rosch. Sab.		kél nyug.		kél nyug.	
20 Vasár.	A II István király	A II István kir.	8 C II Emilián	30 Roscholcs	6. p. ó p. é. p. ó. p.	5 4 7 2 6 2 7 33				
21 Hétfő	Bernát, Fidella	Bernát	9 Mátyás	1 Eln Roschod.	5 5 7 0 7 24 7 49					
22 Kedd	Timotheus	Timotheus	10 Lőrinc	2	5 6 6 58 8 42 8 4					
23 Szerd.	Benedek, Pülöp	Zachariás	11 Máté	3 Selihot	5 8 6 56 10 1 8 21					
24 Csüt.	Bertalan	Bertalan	12 Photius	4 Rózel	5 9 6 55 11 17 8 41					
25 Pént.	Lajos király	Lajos	13 Maxim	5 Rebekka	5 10 6 53 este 9 3					
26 Szom.	Sámuel	Sámu	14 Jól. sz. any. bójt v.	6 Sab. Haterem	5 12 6 50 1 37 9 32					

H. Id változásai. ☉ Holdtölte 3-án 10 óra 29 perczok este.

